

Beslutsunderlag

Styrelsen 200925

Diarienummer: 0068/16

Handläggare: Kristina Augustsson

Telefon: 031-64 74 80

E-post: kristina.augustsson@gryaab.se

Återrapportering av aktivitet i handlingsplan – Utredning av potentiella delägare i Gryaab samt status för ansökan från Lilla Edets kommun

Förslag till beslut

I styrelsen för Gryaab AB:

Styrelsen godkänner utredning av potentiella delägare i Gryaab och status för ansökan från Lilla Edets kommun enligt bilaga 1 till beslutsunderlaget och att den skickas till Stadshus AB som återrapportering av aktivitet i handlingsplan.

Sammanfattning

Vid ägardialogen 2018 gavs Gryaab i uppdrag att utreda och analysera vilka potentiella kommuner som kan komma att visa intresse för delägarskap i Gryaab. Syftet med uppdraget var att utveckla en proaktiv plan för utökning av Gryaab samt möjliggöra tidig dialog med de kommuner som kan vara aktuella. Planen ska tillvarata befintliga delägars intressen och kapacitetsbehov. Vid ägardialogen 2019 informerades om status i utredningen och en tidplan för färdigställande av rapporten.

Ägarrådet beslutade den 27 februari 2020 om handlingsplan för Gryaab. Gryaab fick i handlingsplanen i uppdrag att återkomma kring frågan om utredning om potentiella delägare i Gryaab och status för ansökan från Lilla Edets kommun.

Gryaab har tagit fram ett förslag till utredning av potentiella delägare och status för ansökan från Lilla Edets kommun vilket återfinns i beslutsunderlagets bilaga 1. I utredningen finns den färdiga rapporten ”Gryaab AB Utredning av potentiell utökning av Gryaab ägarkrets, uppdragsnummer 13008941” som bilaga. För rapporten har ett antal kommuner i västra Sverige tillfrågats om sitt intresse att bli delägare i Gryaab i framtiden.

Rapporten visar att endast Lilla Edet är intresserad att bli delägare i Gryaab fram till år 2030. Ytterligare tre kommuner har eventuellt önskemål om att bli delägare till år 2050 och ytterligare en kommun visar sådant intresse till år 2070.

Flera av kommunerna har efterfrågat andra tjänster från Gryaab som inte behöver innebära att kommunen blir delägare. De tjänster som efterfrågats handlar om hjälp att drifva anläggningar, samarbete kring slam och utökat nätverkade där Gryaab tar ta ett större ansvar i att bjuda in till nätverkande eftersom Gryaab har mer personella resurser än de flesta andra VA-organisationer.

Lilla Edet har ansökt om delägarskap i Gryaab. Gryaabs styrelse hade uppe frågan för behandling på styrelsemötet i juni 2020 men beslutade att bordlägga frågan för vidare utredning. Frågan om ett eventuellt delägarskap kan aktualiseras först när Länsstyrelsen godkännt en anmälan om att Gryaab får ta emot avloppsvattnet för Lilla Edet. Gryaab bedömer inte att få besked från Länsstyrelsen på en sådan anmälan förrän tidigast hösten 2021. Ale kommun, som har samordningsvinster att vinna av att Lilla Edet blir delägare, kan inte vänta till dess på ett beslut. Frågan om Lilla Edets delägarskap kommer att behandlas på nytt av Gryaabs styrelse under hösten 2020.

Utredningen innehåller följande slutsatser och förslag till rekommendationer utifrån rapporten "Gryaab AB Utredning av potentiell utökning av Gryaabs ägarkrets, uppdragsnummer 13008941"

- Gryaab undersöker i samband med prognoser för Nya Rya om utrymme bör skapas till kommunerna som är intresserade att ansluta sig till Ryaverket på lång sikt.
- Gryaab undersöker hur en modell för att stödja kommuner med kompetens alternativt drifta lokala reningsverk skulle kunna se ut samt vad det skulle innebära för Gryaab och dess ägare.
- Om ett förbud för all spridning av slam införs så tar Gryaab upp frågan kring slamhantering i det regionala samarbete som finns kring vatten, avlopp och avfallsfrågor.
- Gryaab tar, förutom dagens forum för samverkan mellan Gryaabs ägarna Gryaabs tekniska och ekonomiska delegation, en mer ledande roll i regionalt nätverkande kring avloppsfrågor.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Syftet med utredningen är att utveckla en proaktiv plan för utökning av Gryaab samt möjliggöra tidig dialog med de kommuner som kan vara aktuella.

Rapporten som ingår i utredningen visar att det endast är Lilla Edet som vill bli delägare i Gryaab fram till 2030. Ett delägarskap för Lilla Edet skulle om det gick att genomföra inom en snar framtid innebära positiva ekonomiska effekter i form av samordningsvinster för en delägarkommun. Det finns eventuellt även samordningsvinster för andra delägarkommuner om fler kommuner skulle ansluta på sikt. Gryaab bedömer inte att utredningen har någon större inverkan på den ekonomiska dimensionen i dagsläget eller på några års sikt.

Bedömning ur ekologisk dimension

Genom att fler delägarkommuner ansluter till Gryaab kan eventuellt kvaliteten på råvattnet förbättras genom att vattnet avleds direkt till Ryaverket. Förbättringar i råvattenskvalitet är en fördel som Gryaab ser med att Lilla Edet skulle bli delägare. Hur mycket råvattenskvaliteten skulle förbättras beror bl.a. på den nya delägarkommunens befintliga rening, alternativa lokala reningsalternativ och geografiskt läge. Genom att fler delägarkommuner ansluter till Gryaab kan även ett utökat samarbete kring frågan om tillskottsvatten ske vilket skulle ha positiva effekter på vattenreningen på Gryaab och i andra delägarkommuner.

Bedömning ur social dimension

Gryaab bedömer inte att utredningen har någon större inverkan på den sociala dimensionen i dagsläget.

Samverkan

Samverkansgruppmöte har hållits den 18 september 2020

Bilagor

1. Utredning av potentiella delägare i Gryaab och status för ansökan från Lilla Edets kommun

Ärendet

I föreliggande ärende lämnas förslag på återrapportering till ägarrådet av uppdraget att återkomma kring frågan om utredning om potentiella delägare i Gryaab och status för ansökan från Lilla Edets kommun. Av bilaga 1 framgår föreslagen utredning.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund till uppdraget

Vid möte den 29 oktober 2015 godkände ägarråden i Gryaab, Grefab och Renova Principer för ägarstyrning av regionala bolag. Ägarråden beslutade bl.a. om en arbetsmodell som innebär att ägarråden genomför strukturerade ägardialoger med respektive styrelse en gång per år med fokus på strategiska styrdokument, omvärldsanalyser, verksamhetsplaner och investeringsplaner. Resultatet av ägardialogerna dokumenteras i handlingsplaner med aktiviteter/uppdrag för respektive bolag. Aktiviteterna i handlingsplanen ska återrapporteras till ägarrådet efter behandling av styrelsen.

Vid ägardialogen 2018 gavs Gryaab i uppdrag att utreda och analysera vilka potentiella kommuner som kan komma att visa intresse för delägarskap. Syftet med uppdraget var att utveckla en proaktiv plan för utökning av Gryaab samt möjliggöra tidig dialog med de kommuner som kan vara aktuella. Planen ska tillvarata befintliga delägares intressen och kapacitetsbehov. Vid ägardialogen 2019 informerades om status i utredningen och tidplan för färdigställande av rapporten.

Styrelsen har behandlat Gryaab's uppdrag i september 2019 i samband med återrapportering till ägarrådet. Frågan har även behandlats av TED, bl.a. i januari 2020.

Ägarrådet beslutade den 27 februari 2020 om handlingsplan för Gryaab. Gryaab fick i handlingsplanen i uppdrag att återkomma kring frågan om utredning om potentiella delägare i Gryaab och status för ansökan från Lilla Edets kommun

Rapport angående utredning av potentiella delägarkommuner

Gryaab har tagit fram ett förslag till utredning vilket återfinns i beslutsunderlagets bilaga 1. I utredningen finns den färdiga rapporten "Gryaab AB Utredning av potentiell utökning av Gryaab's ägarkrets, uppdragsnummer 13008941" som bilaga.

Sammanfattning utredning av potentiella delägarkommuner

Gryaab har via SWECO tagit fram rapporten "Gryaab AB Utredning av potentiell utökning av Gryaab's ägarkrets, uppdragsnummer 13008941"

De kommuner som ingått i utredningen är Alingsås, Kungsbacka, Lilla Edet, Mark, Orust, Stenungsund, Tjörn, Trollhättan, Uddevalla, Vårgårda, Vänersborg och Öckerö. Det är kommuner som ligger i Västsverige men som i dagsläget inte delägare i Gryaab. Kommunerna har intervjuats enligt ett frågeformulär.

Av tillfrågade kommuner är det endast Lilla Edet som vill och har behov av att bli delägare i Gryaab snarast möjligt. Lilla Edet vill i ett första skede överföra avloppsvattnet från Lödöse reningsverk (ca 2 000 personekvivalenter (nedan pe)) till Gryaab. Lilla Edet vill därefter inom en 10-årsperiod lägga ner alla reningsverk inom kommunen och skicka allt sitt avloppsvatten (totalt ca 12 000 pe) till Gryaab om så är möjligt. Flera kommuner vill bli delägare på sikt.

Nedanstående tabell visar hur intresset ser ut idag:

Kommun	År för anslutning till Gryaab	Antal person ekvivalenter	Hela eller delar av kommun
Kommun: Lilla Edet	År för anslutning: 2024-2030	Antal pe: 12 000	Anslutning av hela kommunen
Kommun: Öckerö	År för anslutning: 2050	Antal pe: 25 000	Anslutning av hela kommunen
Kommun: Tjörn	År för anslutning: 2070		
Kommun: Stenungsund	År för anslutning: 2050	Antal pe: 42 000	Anslutning av del av kommunen
Kommun: Alingsås	År för anslutning: 2050	Antal pe: 35 000	Anslutning av del av kommunen

Flera av kommunerna har efterfrågat andra tjänster från Gryaab som inte behöver innebära att kommunen blir delägare. De tjänster som efterfrågats handlar om hjälp att drifva anläggningar, samarbete kring slam och utökat nätverkade där Gryaab tar ta ett större ansvar i att bjuda in till nätverkande eftersom Gryaab har mer personella resurser än de flesta andra VA-organisationer.

Status för ansökan från Lilla Edets kommun

Lilla Edets kommunfullmäktige beslutade den 17 oktober 2018 att ansöka om delägarskap i Gryaab och ansökan gjordes den 12 februari 2019. Gryaabs styrelse hade uppe frågan för behandling på styrelsemötet i juni 2020 men beslutade att bordlägga frågan för vidare utredning.

Frågan om ett eventuellt delägarskap kan aktualiseras först när Länsstyrelsen godkänt en anmälan om att Gryaab får ta emot avloppsvattnet för Lilla Edet. En sådan anmälan kan inte lämnas in förrän Gryaab fått besked gällande anmälningar för anslutande reningsverk för befintliga delägarkommuner. Gryaab bedömer inte att få besked från Länsstyrelsen på en anmälan rörande Lilla Edet förrän tidigast hösten 2021. Ale kommun, som har samordningsvinster att vinna av att Lilla Edet blir delägare, kan inte vänta till dess på ett beslut. Frågan om Lilla Edets delägarskap kommer att behandlas på nytt av Gryaabs styrelse under hösten 2020.

Slutsats och förslag till rekommendationer utifrån rapporten

Utredningen innehåller följande slutsatser och förslag till rekommendationer utifrån rapporten:

- Gryaab undersöker i samband med prognoser för Nya Rya om utrymme bör skapas till kommunerna som är intresserade att ansluta sig till Ryaverket på lång sikt.
- Gryaab undersöker hur en modell för att stödja kommuner med kompetens alternativt drifta lokala reningsverk skulle kunna se ut samt vad det skulle innebära för Gryaab och dess ägare.
- Om ett förbud för all spridning av slam införs så tar Gryaab upp frågan kring slamhantering i det regionala samarbete som finns kring vatten, avlopp och avfallsfrågor.
- Gryaab tar, förutom dagens forum för samverkan mellan Gryaabs ägarna Gryaabs tekniska och ekonomiska delegation, en mer ledande roll i regionalt nätverkande kring avloppsfrågor.

Bedömning av ärendets principiella beskaffenhet

Gryaab bedömer inte att ärendet är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Bedömningen har gjorts med utgångspunkt i vad som står angivet om frågor av principiell beskaffenhet i Gryaabs ägardirektiv, Göteborgs Stadshus AB:s anvisningar för ärendebereidning och Göteborgs Stads riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll.

Förvaltningens /bolagets bedömning

Genom utredning av potentiella delägare i Gryaab och status för ansökan från Lilla Edets kommun (där den färdigställda rapporten ”Rapport Gryaab AB Utredning av potentiell utökning av Gryaabs ägarkrets uppdragsnummer 13008941” ligger som bilaga) har Gryaab genomfört ägarrådets uppdrag. Styrelsen föreslås godkänna utredning av potentiella delägare i Gryaab och status för ansökan från Lilla Edets kommun enligt bilaga 1 och att dessa skickas till Stadshus AB som återrapportering av aktivitet i handlingsplan.

Karin van der Salm
VD Gryaab

Utredning av potentiella delägare i Gryaab

Bakgrund

Gryaab har fått i uppdrag av Gryaabs ägarråd att utreda vilka potentiella nya kommuner som kan komma att visa intresse för delägarskap i framtiden med åren 2030, 2050 och 2070 som tidshorisont. Syftet med utredningen var att utgöra underlag för kunna utveckla en proaktiv plan för en eventuell utökning av Gryaabs ägarkrets samt möjliggöra tidig dialog med de kommuner som kan vara aktuella. Planen ska tillvarata befintliga delägares intressen och behov.

Utredningens genomförande

Gryaab har via SWECO tagit fram rapporten utredning av potentiell utökning av Gryaabs ägarkrets. Rapporten ligger som bilaga till denna utredning.

De kommuner som ingått i utredningen är Alingsås, Kungsbacka, Lilla Edet, Mark, Orust, Stenungsund, Tjörn, Trollhättan, Uddevalla, Vårgårda, Vänersborg och Öckerö. Det är kommuner som ligger i Västsverige men som i dagsläget inte delägare i Gryaab. Kommunerna har intervjuats enligt ett frågeformulär. Det är viktigt att poängtera att resultaten från intervjuerna endast återspeglar det resonemang som fördes mellan författarna av denna rapport och intervjupersonerna där och då. Samtal behöver inte ha varit politiskt förankrade då frågan om delägarskap i Gryaab inte varit uppe för diskussion i alla kommuner. Intervjuade tjänstemän har dock en god kännedom om verksamhetens behov.

Resultat

Delägarskap och avledning av avloppsvatten till Gryaab:

Av tillfrågade kommuner är det endast Lilla Edet som vill och har behov av att bli delägare i Gryaab snarast möjligt. Lilla Edet vill i ett första skede överföra avloppsvattnet från Lödöse reningsverk (ca 2 000 personekvivalenter (nedan pe)) till Gryaab. Lilla Edet vill därefter inom en 10-årsperiod lägga ner alla reningsverk inom kommunen och skicka allt sitt avloppsvatten (totalt ca 12 000 pe) till Gryaab om så är möjligt.

Flera kommuner vill bli delägare på sikt. Det rör sig oftast om att hinna skriva av investeringar först varefter det skulle kunna vara intressant att centralisera reningsverks genom att ansluta hela alternativ delar av kommunen till Gryaab. Nedanstående tabell visar hur intresset ser ut idag:

Kommun	År för anslutning till Gryaab	Antal person ekvivalenter	Hela eller delar av kommun
Kommun: Lilla Edet	År för anslutning: 2024-2030	Antal pe: 12 000	Anslutning av hela kommunen

Kommun: Öckerö	År för anslutning: 2050	Antal pe: 25 000	Anslutning av hela kommunen
Kommun: Tjörn	År för anslutning: 2070		
Kommun: Stenungsund	År för anslutning: 2050	Antal pe: 42 000	Anslutning av del av kommunen
Kommun: Alingsås	År för anslutning: 2050	Antal pe: 35 000	Anslutning av del av kommunen

Andra efterfrågade tjänster från Gryaab

Hjälp att drifva anläggningar

Reningskraven blir kontinuerligt skärpta över tiden, vilket gör att mer specialiserad personal behövs för att sköta även mindre reningsverk. Mindre kommuner ser en problematik i att attrahera den sorts personal som krävs. Flera kommuner har, utifrån det perspektivet, uttryckt ett intresse av att få hjälp med att drifva sina anläggningar.

Samarbete kring slam

Flera kommuner tror att det kan finnas ett behov av samarbete med Gryaab och andra västsvenska kommuner avseende hantering av slam om det kommer nya, hårdare krav på slambehandling. En sådan möjlighet skulle kunna vara en gemensam anläggning för t.ex. fosforutvinning eller slamförbränning.

Nätverkande

Alla de tillfrågade kommunerna efterfrågar ett utökat nätverkande mellan Gryaab och andra västsvenska kommuner rörande avloppsfrågor. Flera kommuner ser positivt på om Gryaab skulle ha möjlighet att ta ett större ansvar i att bjuda in till nätverkande eftersom Gryaab har mer personella resurser än de flesta andra VA-organisationer.

Status för ansökan från Lilla Edet

Lilla Edets kommunfullmäktige beslutade den 17 oktober 2018 att ansöka om delägarskap i Gryaab och ansökan gjordes den 12 februari 2019. Gryaabs styrelse hade uppe frågan för behandling på styrelsemötet i juni 2020 men beslutade att bordlägga frågan för vidare utredning.

Frågan om ett eventuellt delägarskap kan aktualiseras först när Länsstyrelsen godkänt en anmälan om att Gryaab får ta emot avloppsvattnet för Lilla Edet. En sådan anmälan kan inte lämnas in förrän Gryaab fått besked gällande anmälningar för anslutande reningsverk för befintliga delägarkommuner. Gryaab bedömer inte att få besked från Länsstyrelsen på en anmälan rörande Lilla Edet förrän tidigast hösten 2021. Ale kommun, som har samordningsvinster att vinna av att Lilla Edet blir delägare, kan inte vänta till dess på ett beslut. Frågan om Lilla Edets delägarskap kommer att behandlas på nytt av Gryaabs styrelse under hösten 2020.

Slutsatser och förslag på rekommendationer utifrån rapporten

- Gryaab undersöker i samband med prognoser för Nya Rya om utrymme bör skapas till kommunerna som är intresserade att ansluta sig till Ryaverket på lång sikt.
- Gryaab undersöker hur en modell för att stödja kommuner med kompetens alternativt drifta lokala reningsverk skulle kunna se ut samt vad det skulle innebära för Gryaab och dess ägare.
- Om ett förbud för all spridning av slam införs så tar Gryaab upp frågan kring slamhantering i det regionala samarbete som finns kring vatten, avlopp och avfallsfrågor.
- Gryaab tar, förutom dagens forum för samverkan mellan Gryaab's ägarna Gryaab's tekniska och ekonomiska delegation, en mer ledande roll i regionalt nätverkande kring avloppsfrågor.

Bilaga: Rapport Gryaab AB Utredning av potentiell utökning av Gryaab's ägarkrets, uppdragsnummer 13008941

RAPPORT

GRYAAB AB

Utredning av potentiell utökning av Gryaabs ägarkrets

UPPDRAGSNUMMER 13008941

Källa: https://vast.naturskyddsforeningen.se/wp-content/uploads/sites/25/2017/05/Kretskarta_maj17.pdf

2020-01-17

LOVISA BJÖRNSDOTTER & HELENA ALMQVIST
SWECO, GÖTEBORG

Sammanfattning

Bakgrund

Gryaab är ett kommunalt aktiebolag som ägs av kommunerna Ale, Bollebygd, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal och Partille. De delägande kommunernas avloppsvattenrening sker på Gryaabs reningsverk i Göteborg.

Gryaab har fått i uppdrag av Gryaabs ägarråd att utreda vilka potentiella nya kommuner som kan komma att visa intresse för delägarskap i framtiden med åren 2030, 2050 och 2070 som tidshorisont.

Syfte

Syftet med utredningen är att utgöra underlag för kunna utveckla en proaktiv plan för en eventuell utökning av Gryaabs ägarkrets samt möjliggöra tidig dialog med de kommuner som kan vara aktuella. Planen ska tillvarata befintliga delägares intressen och behov.

Genomförande

För denna utredning har Gryaab kontaktat Sweco. De kommuner som ingått i utredningen är Alingsås, Kungsbacka, Lilla Edet, Mark, Orust, Stenungsund, Tjörn, Trollhättan, Uddevalla, Vårgårda, Vänersborg och Öckerö. Dessa kommuner ligger i Västsverige, men är i dagsläget inte delägare i Gryaab.

Kommunerna har intervjuats enligt ett frågeformulär som arbetats fram i dialog mellan Gryaab och Sweco. Intervjuer har skett genom möten på plats i kommunerna, med undantag för Orust där dialog skedde över telefon i enlighet med önskemål från kommunen.

Intervjuer har genomförts av Lovisa Björnsdotter och Helena Almqvist under perioden 2019-10-01 till 2019-12-16. Rapporten är sammanställd av Lovisa Björnsdotter och granskad av Sigrid Skarsgård och Helena Almqvist på Sweco samt Ann Mattsson på Gryaab. Även de intervjuade personerna i respektive kommun har granskat den text som berör deras kommun.

Det är viktigt att poängtera att resultaten från intervjuerna endast återspeglar det resonemang som fördes mellan författarna av denna rapport och intervjupersonerna där och då. Dessa samtal är inte alltid politiskt förankrade då frågan om delägarskap i Gryaab inte varit uppe för diskussion i alla kommuner. Dock har intervjuade tjänstemän en god kännedom om verksamhetens behov.

Resultat

Av de tillfrågade kommunerna är det bara Lilla Edet som vill och har akut behov av att bli delägare i Gryaab snarast möjligt. Lilla Edet vill i ett första skede överföra avloppsvattnet från Lödöse reningsverk (ca 2 000 pe) till Gryaab, men inom en 10-årsperiod vill

kommunen lägga ner alla reningsverk och skicka allt sitt avloppsvatten från kommunen (totalt ca 12 000 pe) till Gryaab om så är möjligt.

Även Öckerö kommun vill bli delägare på sikt, runt år 2050, då de hunnit skriva av de investeringar som de är på gång att genomföra vid Pinans reningsverk. Öckerö kommun avser inte behålla några egna reningsverk utan vill på sikt skicka allt avloppsvatten från kommunen (ca 25 000 pe) till Gryaab.

Tjörns kommun tror att det eventuellt kan finnas ett intresse för delägarskap längre fram i tiden då de investeringar som gjorts med att bygga ett nytt reningsverk, Ängholmens reningsverk i Rönnäng, är avskrivna d.v.s. runt år 2070. Om så blir fallet handlar det om överföring av avloppsvatten motsvarande ca 30 000 pe från kommunen till Gryaab. Tjörns kommun skulle i närtid gärna se någon typ av samarbete med Gryaab där Gryaab eventuellt skulle kunna stötta driften av kommunens anläggningar och periodvis även med omhändertagande av slam.

Stenungsunds kommun ska med enklare medel upprusta och utöka kapaciteten på Stråvlidens reningsverk som tar emot avloppsvatten från Stenungsunds tätort. Kommunen tror att någon gång runt år 2045 kommer reningsverket stå inför ytterligare behov av att utöka kapaciteten. Stenungsunds kommun tror att det då, dvs runt år 2050, kan finnas ett intresse av att koppla delar av kommunens avloppsvatten (ca 42 000 pe) till Gryaab istället för att genomföra ytterligare upprustningar av Stråvlidens reningsverk.

Alingsås kommun tror att det längre fram i tiden, runt år 2050, kan finnas ett intresse av att överföra avloppsvattnet från Alingsås till Gryaab. Kommunen är precis på gång att genomföra stora investeringar för att upprusta Nolhaga reningsverk i Alingsås tätort. Det är först när dessa är avskrivna som ett delägarskap kan bli aktuellt. Troligt är att det endast blir de delar av Alingsås kommun som ligger närmast Göteborg vars avloppsvatten kommer att överföras (ca 35 000 pe), samtidigt som kommunen behåller vissa mindre reningsverk som ligger geografiskt långt ifrån Göteborg.

Orust kommun är inte intresserade av delägarskap i Gryaab, men det skulle kunna vara intressant att få hjälp från Gryaab med att drifva kommunens anläggningar om Orust inte blir en del av Västvatten AB¹ (för vilket det i nuläget pågår utredningar).

Vårgårda och Marks kommuner är intresserade av samarbete kring beredskap. Vissa kompetenser som elbehörighet är svåra att få till i beredskapen för mindre kommuner. Även semesterperioder kan utgöra en svårighet. Här skulle ett samarbete mellan olika kommuner i Västsverige kunna vara en tillgång för verksamheten.

Flertalet av kommunerna (Alingsås, Mark, Orust, Stenungsund, Tjörn, Trollhättan, Uddevalla, Vårgårda, Vänersborg och Öckerö) tror att det kan finnas behov av samarbete med Gryaab och andra västsvenska kommuner avseende hantering av slammet om det kommer nya, hårdare krav på slambehandling i den nya slamförordningen. En sådan

¹ Västvatten AB är det kommunala bolag som utgör VA-huvudman i Uddevalla, Munkedal, Färgelanda och Sotenäs kommuner.

möjlighet skulle kunna vara en gemensam anläggning för t.ex. fosforutvinning eller slamförbränning.

Alla de tillfrågade kommunerna efterfrågar ett utökat nätverkande mellan Gryaab och andra västsvenska kommuner rörande avloppsfrågor. Flera tycker det vore bra om Gryaab skulle ha möjlighet att ta ett större ansvar i att bjuda in till nätverkande, då Gryaab har mer personella resurser än de flesta andra VA-organisationer.

Ett flertal kommuner (Alingsås, Mark, Orust, Stenungsund, Tjörn, Trollhättan, Uddevalla, Vårgårda, Vänersborg och Öckerö) ser gärna ett samarbete med Gryaab avseende processtöd.

Några kommuner (Alingsås, Mark, Orust, Tjörn, Vårgårda och Vänersborg) skulle gärna ta hjälp av Gryaab avseende upphandlingar.

Några kommuner har kommit med intressanta inspel om möjligheter som skulle kunna utvecklas inom ramen för ett samarbete med Gryaab och andra västsvenska kommuner. Alingsås kommun föreslår att kommunerna skulle kunna samarbeta kring att låta personalen ha praktik hos varandra. Kungsbacka föreslår någon typ av gemensamt traineeprogram. Vänersborgs kommun ser gärna ett utökat samarbete rörande uppströmsarbete.

Kommunernas svar avseende intresse för delägarskap och andra samarbetsformer med Gryaab finns sammanställt i Tabell 1. Tabellen anger det antal personekvivalenter, pe, som skulle ledas till Gryaab från respektive kommun vid en eventuell anslutning till Gryaab och inte totala antalet kommuninvånare. Andelen som "faller bort" beror på enskilda avlopp samt att vissa kommuner avser behålla vissa mindre reningsverk även om de skulle bli delägare i Gryaab.

De kommuner som uttryckt intresse för delägarskap i Gryaab ser överföring av avloppsvattnet till Gryaab som en möjlig lösning istället för byggnation av nytt reningsverk/ombyggnation av befintligt reningsverk, när kommunernas reningsverk uppnår sin tekniska livslängd.

Om Lilla Edets kommun skulle bli delägare i Gryaab och därmed överföra kommunens avloppsvatten till Gryaab, skulle det medföra ytterligare en annan viktigt nytta, nämligen förbättrad vattenkvalitet i Göta älv. Detta eftersom Lilla Edets kommun idag har Göta älv som recipient för kommunens reningsverk. Det finns kommuner nedströms Lilla Edet som nyttjar Göta älv som råvattentäkt och för dem skulle en anslutning av Lilla Edets kommun till Gryaab medföra en förbättrad råvattenkvalitet.

Tabell 1 Sammanställning över kommunernas svar avseende intresse för delägarskap och andra samarbetsformer med Gryaab.

	Alingsås	Kungsbacka	Lilla Edet	Mark	Orust	Stenungsund	Tjörn	Trollhättan	Uddevalla	Värgårda	Vänersborg	Öckerö
Samtliga anläggningar läggs ner och avloppsvatten överförs till central anläggning utanför er kommun	-	-	År 2030 12 000 pe	-	-	-	År 2070 30 000 pe	-	-	-	-	År 2050 25 000 pe
Enstaka anläggningar läggs ner och avloppsvatten överförs till central anläggning utanför er kommun	År 2050 35 000 pe	-	-	-	-	År 2050 42 000 pe	-	-	-	-	-	-
Gryaab drifrar era anläggningar åt er kommun	-	-	-	-	Ev år 2030	-	Snart	-	-	-	-	-
Gryaab stöder er i delar av er verksamhet:												
Hantering och disponering av avloppsslam	Närtid	-	-	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid
Hantering av externslam	Närtid	-	-	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid
Nätverkande/erfarenhetsutbyte	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu
Rådgivning i processfrågor	Nu	-	-	Nu	Nu	Nu	Nu	Pågår	Nu	Nu	Nu	Nu
Upphandlingar	Nu	-	-	Nu	Nu	-	Nu	-	-	Nu	Nu	-
Investeringsprojekt	-	-	-	-	Nu	-	-	-	-	-	-	-
Annan omfattning, vilken?	Praktik	Trainee	-	Beredskap	-	-	-	-	-	Beredskap	Uppströms- arbete	-

Slutsats

Alla deltagande kommuner var positiva till att delta i utredningen och var öppna med att berätta om sin verksamhet och dess behov, vilket Sweco bedömer resulterat i att rapporten återger en bra helhetsbild.

Det finns en stor önskan hos de tillfrågade kommunerna att utveckla samarbetet och nätverkandet inom regionen. Olika kommuner har olika frågor som är mer aktuella än andra, men genomgående finns ett stort behov för nätverkande och samverkan. Här skulle Gryaab kunna fylla en viktig roll genom att bjuda in till nätverksträffar eller liknande.

Av de tillfrågade kommunerna är det Lilla Edets kommun som har visat störst intresse av att bli delägare i Gryaab. Det skulle i så fall handla om att avleda avloppsvatten till Gryaab motsvarande ca 2 000 pe så snart som möjligt och totalt 12 000 pe till år 2030. En anslutning av Lilla Edets kommuns avloppsvatten till Gryaab skulle även medföra en annan viktig nytta, nämligen förbättrad råvattenkvalitet för de kommuner som nedströms Lilla Edet nyttjar Göta älv som råvattentäkt.

Även Öckerö kommun har ett stort intresse av att bli delägare i Gryaab. För deras del handlar det om ca 25 000 pe till år 2050.

Det finns även ett visst troligt framtida intresse från Alingsås kommun (ca 35 000 pe år 2050), Stenungsunds kommun (ca 42 000 pe år 2050) och Tjörns kommun (ca 30 000 pe år 2070) att överföra avloppsvatten till Gryaab. Dessa kommuners framtida intresse är mer osäkert idagsläget, men utgör vad kommunerna idag tror är en önskvärd utveckling i framtiden.

De tillfrågade kommunerna kan se ett intresse av att ansluta avloppsvatten från totalt nästan 150 000 personer till Gryaab fram till år 2070 varav 12 000 pe till 2030, sedan ytterligare ca 102 000 pe till 2050 och slutligen ytterligare 30 000 pe till 2070.

Gryaab erbjuder inte en helhetslösning för alla VA-tjänster, vilket är en av anledningarna till att ett flertal kommuner uttryckt att de inte ser delägarskap i Gryaab som en lösning för dem. Avstånd till Göteborg är en annan viktig faktor.

Om det ställs hårdare lagkrav på slambehandling till följd av den kommande slamutredningen (Dir. 2018:67) kan det finnas samordningsvinster av en gemensam slambehandlingsanläggning för västsvenska kommuner. Redan idag är det flera kommuner som uttrycker intresse för gemensamma lösningar för slamhantering i regionen.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte	1
1.3	Avgränsningar	1
1.4	Genomförande	2
2	Frågeformulär	3
3	Alingsås kommun	5
3.1	Dialog	5
3.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	5
3.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	5
4	Kungsbacka kommun	9
4.1	Dialog	9
4.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	9
4.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	9
5	Lilla Edets kommun	12
5.1	Dialog	12
5.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	12
5.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	12
6	Marks kommun	17
6.1	Dialog	17
6.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	17
6.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	17
7	Orust kommun	20
7.1	Dialog	20
7.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	20
7.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	20
8	Stenungsunds kommun	23
8.1	Dialog	23
8.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	23
8.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	23

9	Tjörns kommun	27
9.1	Dialog	27
9.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	27
9.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	27
10	Trollhättans kommun / Trollhättan Energi AB	30
10.1	Dialog	30
10.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	30
10.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	31
11	Uddevalla kommun / Västvatten AB	33
11.1	Dialog	33
11.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	33
11.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	34
12	Vårgårda kommun	36
12.1	Dialog	36
12.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	36
12.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	36
13	Vänersborgs kommun	39
13.1	Dialog	39
13.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	39
13.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	39
14	Öckerö kommun	42
14.1	Dialog	42
14.2	Dagens avloppsvattenförsörjning	42
14.3	Framtida avloppsvattenförsörjning	42
15	Slutsats	45

Bilagor

Bilaga 1 – Gryaabs slambehandling

Bilaga 2 – Göteborgs reservvattenförsörjning

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Gryaab är ett kommunalt aktiebolag som ägs av kommunerna Ale, Bollebygd, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal och Partille. De delägande kommunernas avloppsvattenrening sker på Gryaabs reningsverk, Ryaverket, i Göteborg. Totalt motsvarar belastningen in till reningsverket ca 780 000 fysiska personer i dagsläget.

Gryaab har fått i uppdrag av sitt ägarråd att utreda vilka potentiella kommuner som kan komma att visa intresse för delägarskap i framtiden med åren 2030, 2050 och 2070 som tidshorisont. För denna utredning har Gryaab kontaktat Sweco.

1.2 Syfte

Syftet med utredningen är att utgöra underlag för Gryaab att kunna utveckla en proaktiv plan för en eventuell utökning av Gryaabs ägarkrets samt möjliggöra tidig dialog med de kommuner som kan vara aktuella. Planen ska tillvarata befintliga delägares intressen och behov.

1.3 Avgränsningar

Avgränsningen om vilka kommuner som ska ingå i utredningen har arbetats fram i dialog mellan Sweco och Gryaab. De kommuner som ingått i utredningen är Alingsås, Kungsbacka, Lilla Edet, Mark, Orust, Stenungsund, Tjörn, Trollhättan, Uddevalla, Vårgårda, Vänersborg och Öckerö. Dessa kommuner ligger i Västsverige, men är i dagsläget inte delägare i Gryaab.

Borås stad har ej inkluderats i utredningen då Borås Energi och Miljö i dagsläget har en stor pågående investering med byggnation av nytt eget reningsverk. Inte heller övriga Sjuhärad, med undantag för Marks kommun, är inkluderade p.g.a. deras avstånd från Göteborg.

Figur 1 Karta över västsvenska kommuner.

1.4 Genomförande

Kommunerna har intervjuats enligt frågeformulär som arbetats fram i dialog mellan Gryaab och Sweco, se kapitel 2 Frågeformulär. Intervjuerna har skett genom möten på plats i kommunerna, med undantag för Orust där dialog skedde över telefon.

Intervjuerna har genomförts under perioden 2019-10-01 till 2019-12-16.

De konsulter som genomfört intervjuerna är Lovisa Björnsdotter och Helena Almqvist på Sweco i Göteborg. Rapporten är sammanställd av Lovisa Björnsdotter och granskad av Sigrd Skarsgård och Helena Almqvist på Sweco samt Ann Mattsson på Gryaab. Även de intervjuade personerna i respektive kommun har granskat den text som berör deras kommun.

2 Frågeformulär

Nedanstående frågor har ställts till kommunerna vid intervjuerna/mötena:

1. Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?
 - a. Behov av upprustning av befintliga anläggningar
 - b. Expansiv kommun som växer ur/överbelastar befintliga anläggningar
 - c. Utmanande att bibehålla kompetens för att driva lokala avloppsreningsverk
 - d. Råvattentäkt hotad av avloppsutsläpp
 - e. Dålig utsläppspunkt för avloppsvatten ur ett vattenmiljöperspektiv
 - f. Annat?

2. Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?
 - a. Står inför behov av upprustning av befintliga anläggningar
 - b. Expansiv kommun som växer ur/överbelastar befintliga anläggningar
 - c. Utmanande att bibehålla kompetens för att driva lokala avloppsreningsverk
 - d. Råvattentäkt hotad av avloppsutsläpp
 - e. Dålig utsläppspunkt för avloppsvatten ur ett vattenmiljöperspektiv
 - f. Annat?

3. I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?
 - a. Samtliga anläggningar läggs ner och avloppsvatten överförs till central anläggning utanför er kommun. Antal anläggningar och pe?
 - b. Enstaka anläggningar läggs ner och avloppsvatten överförs till central anläggning utanför er kommun. Vilka anläggningar och antal pe?
 - c. Gryaab drifrar era anläggningar åt er kommun
 - d. Gryaab stöder er i delar av er verksamhet, t.ex.:
 - i. Hantering och disponering av avloppsslam
 - ii. Hantering av externslam
 - iii. Nätverkande/erfarenhetsutbyte

- iv. Rådgivning i processfrågor
 - v. Upphandlingar
 - vi. Investeringsprojekt
 - vii. Annat?
- e. Annan omfattning, vilken?
4. Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?
- a. Ja. På vilket sätt?
 - b. Nej
5. Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?
- a. Ja
 - b. Delvis, samarbete intressant men ej delägarskap
 - c. Nej
 - d. Vet ej
6. Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?
- a. Ej aktuellt
 - b. 2030
 - c. 2050
 - d. 2070
 - e. Annat?
7. Vill du lägga till något mer?

3 Alingsås kommun

3.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-10-16 med John Eriksson, Avdelningschef för Kretsloppsavdelningen, Alingsås kommun.

3.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Alingsås kommun bor drygt 41 000 invånare, varav ca 30 000 är anslutna till kommunalt VA. Kommunen har idag fyra reningsverk; Nohaga (Alingsås), Sollebrunn, Ödenäs samt Nohagens markbädd.

Alingsås kommun har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 3,9 %, vilket motsvarat drygt 500 personer per år (Ekonomifakta, 2019). Kommunens mål är att växa till 60 000 invånare till år 2050, vilket motsvarar en fortsatt årlig tillväxttakt på ca 1,5 %.

Kommunen bygger ut VA till omvandlingsområden samt nya exploateringsområden i en takt som motsvarar en anslutning av ca 200 fastigheter om året, d.v.s. ca 500 personer. Totalt sett ökar därmed reningsverkens inkommande belastning med ca 500 pe per år.

Kommunens VA-organisation är tillsammans med avfallsorganisationen en del av Kretsloppsavdelningen. VA-organisationen utgörs av fyra enheter; Projektenheten, Vattenenheten, Avloppsenheten samt Ledningsnätetsenheten. Tillsammans har VA-enheterna totalt ca 30 medarbetare. Utöver dessa medarbetare finns ett antal anläggningsarbetare/rörläggare som hör till Gata- och Parkavdelningen som nyttjas till egen regi-arbeten samt för att avhjälpa akuta fel på ledningsnätet. Organisationen har den senaste tiden vuxit avseende driftspersonal, men kommer inom en nära framtid även behöva förstärka verksamheten med mer personal på projekt- och ingenjörssidan.

3.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

3.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Nohaga reningsverk i Alingsås har ett miljötillstånd för 77 000 pe och har idag en inkommande belastning på ca 30 000 pe. Nohaga reningsverk har Mjörn som recipient.

Sollebrunns reningsverk är byggt för 3 750 pe och har idag en inkommande belastning på ca 2 500 pe. Sollebrunns reningsverk tar emot avloppsvatten från Sollebrunn, Mellby, Gräfsnäs och Magra. Recipienten är Mellbyån, vilken i sin tur leder vidare till sjön Anten.

Ödenäs reningsverk är byggt för 150 pe och har idag en inkommande belastning på 75 pe. Ödenäs reningsverk har, efter markbädd, en liten bäck och vidare sjö Ömmern som recipient.

Nolhagens reningsverk är byggt för 225 pe och har idag en inkommande belastning på 100 pe. Nolhagens reningsverk har, efter markbädd, en liten bäck och vidare Mjörn som recipient.

Ingareds avloppsvatten leds redan idag via Lerums kommun till Gryaab.

Slam från de mindre reningsverken samt externslam körs till Nolhaga reningsverk för rötning och vidare avyttring. Fett från fettavskiljare går till Gryaab.

Alingsås kommun har under 2018 och 2019 inventerat reningsverken samt avloppspumpstationerna (totalt 90 st) för att utreda vilket skick de är i och har utifrån detta upprättat en åtgärds- och underhållsplan för avloppsanläggningarna. Det finns ett stort behov av upprustning, då flertalet anläggningar är i dåligt skick. Ledningsnätet utgörs till största del av duplicerade system och är på det stora hela i ganska gott skick.

En av kommunens största avloppspumpstationer håller på att bytas ut just nu och ytterligare en avloppspumpstation ska bytas ut i början på år 2020. Det planeras även för stora och omfattande ombyggnationer vid Nolhaga reningsverk. Kommunen har även planer på att utreda om Sollebrunns reningsverk ska läggas ner och avloppsvattnet pumpas till Nolhaga. Övriga mindre reningsverk är tänkta att ha kvar tills vidare och för dem planeras därför inga överföringsledningar i dagsläget.

Om kommunens tillväxtmål håller och kommunen lyckas nå ett invånarantal i kommunen på 60 000 personer till år 2050, kommer kommunen att till dess ha vuxit så pass mycket att inkommande belastning till reningsverken kommer att överskrida dagens tillstånd.

Det finns idag en rörlighet på arbetsmarknaden som kan göra att det kan bli svårt att behålla och rekrytera kompetens/personal. Dock är driften bemannad på ett bra sätt nu.

Ingen av kommunens vattenverk tar råvatten från någon av de sjöar och vattendrag som utgör reningsverkens recipienter. Det finns därför ingen sådan föreliggande faktor som kan driva på ett behov av påkoppling till Gryaab.

Alingsås kommun har idag en av de lägsta VA-taxorna i Sverige avseende brukningsavgift. Tjänstemannasidan bereder nu för att gå upp till politiken med en höjning på 30 % av VA-taxan till år 2020, vilket skulle motsvara ca 150 kr/månad för en genomsnittsvilla. Även anläggningsavgiften är låg. Kommunen nyttjar oftast särtaxa i utbyggnadsområden då utbyggnadskostnaden avviker från tilltänkta intäkter från taxans anläggningsavgift.

I Alingsås kommun pågår inga diskussioner om att bolagisera VA-verksamheten.

3.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

Alingsås kommun kommer på sikt att "växa ur" dagens avloppsreningsverk. Då ombyggnationen av Nolhaga reningsverk är avskriven (allt utom byggnaden) någon gång runt år 2050, kan det vara läge för Alingsås kommun att utreda möjligheten att bli delägare i Gryaab och leda avloppsvattnet dit. Kretsloppschefen anser att Alingsås är en

förhållandevis liten kommun som bör samarbeta med andra kommuner i avloppsfrågan för att få en bra långsiktighet i avloppsreningen. Därför kan nästa steg vara ett samarbete med Gryaab istället för uppdimensionering av kommunens reningsverk.

En annan faktor som kan driva mot ett samarbete med Gryaab alternativt delägarskap är svårigheterna att bibehålla kompetens att driva reningsverken. En stor aktör som Gryaab utgör ofta en mer attraktiv arbetsgivare och har därmed lättare till rekrytering och att attrahera personal att stanna kvar.

3.3.3 I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?

Troligt är att Alingsås kommun kommer att vilja utreda delägarskap i Gryaab på sikt. Mest troligt i så fall är att avloppsvattnet från Nohaga och Sollebrunns reningsverk leds till Gryaab, medan de mindre reningsverken blir kvar tillsvidare.

Kretsloppschefen medverkar idag i Göteborgsregionens (GR:s) VA-chefsnätverk. Driftpersonal medverkar i olika nätverk (bl.a. processnätverk och uppströmsnätverk) samt närverk inom GR gällande bl.a. dagvatten, taxa och ABVA. Kommunen ser gärna ett utökat samarbete med Gryaab. Det finns intresse av att nätverka i syfte att byta erfarenheter och att rådge varandra. Kommunen ser gärna även ett samarbete rörande driftstöd, processfrågor, slamhantering samt upphandlingar.

Det är i dagsläget svårt att rekrytera personer med erfarenhet från VA-branschen. Den personal som anställs har därför inte alltid en bakgrund inom VA. Alingsås tycker därmed att det skulle vara intressant om man kunde låta personalen ha praktik hos andra kommuner i syfte att skapa möjligheter för erfarenhetsutbyte och kompetenshöjning.

3.3.4 Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?

I samband med att beslut om den nära föreliggande ombyggnationen av Nohaga reningsverk skulle tas, hade kretsloppschefen en telefonkontakt med Gryaab för att se om det fanns möjlighet att avleda avloppsvattnet dit istället. P.g.a. kapacitetsbegränsningar har Gryaab inte möjlighet att ta emot avloppsvattnet i dagsläget. Kretsloppschefen har informerat nämnden om att denna kontakt tagits med Gryaab. Det finns dock inga beslut eller pågående diskussioner om delägarskap i Gryaab från politiskt håll. Frågan om potentiellt delägarskap är i dagsläget enbart något som tjänstemannasidan funderat över och ser ett eventuellt kommande behov av.

3.3.5 Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?

Alingsås kommun är intresserade av att utreda delägarskap på längre sikt och samarbete/nätverkande inom en nära framtid.

3.3.6 Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?

Runt år 2050 är Nolhaga reningsverk avskrivet (allt utom byggnaden) och då är det ett bra läge att fatta beslut om delägarskap eller ej. Om kommunen går vidare med att koppla avloppsvattnet på Gryaab kan i så fall byggnaden för reningsverket i Nolhaga byggas om till en pumpstation. Kommunen ser dock gärna ett samarbete/nätverkande med Gryaab inom en nära framtid.

3.3.7 Vill du lägga till något mer?

Kretsloppschefen har inget övrigt att tillägga.

4 Kungsbacka kommun

4.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-10-01 med Karl Lundgren, Förvaltningschef för Teknikförvaltningen och Maurice Bourne, Enhetschef för avloppsrening, Kungsbacka kommun.

4.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Kungsbacka kommun bor drygt 83 000 invånare, varav ca 68 000 är anslutna till kommunalt VA. Kommunen har fyra reningsverk; Hammargårdens reningsverk, Kullaviks reningsverk, Lerkils reningsverk samt Ölmanäs reningsverk. Dessutom finns även en mindre avloppsanläggning i Öjersbo.

Kungsbacka kommun växer med 1 000-1 500 personer per år d.v.s. ca 1,5 % årlig tillväxttakt och har så gjort de senaste ca 20 åren. Kommunen har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 5,3 % (Ekonomifakta, 2019). Ca 90 % av de tillkommande nya kommuninvånarna ansluts till kommunalt VA. Dessutom bygger kommunen ut VA till omvandlingsområden i en takt som motsvarar en anslutning av ca 150 fastigheter om året, d.v.s. ca 300-500 personer. Totalt sett ökar alltså reningsverkens inkommande belastning med ca 1 500-2 000 pe per år.

Kommunens VA-organisation utgörs av ca 80 medarbetare i dagsläget.

4.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

4.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Kommunen har byggt nytt reningsverk i Lerkil för ca 10 år sedan, samt moderniserat och byggt ut i Kullaviks reningsverk år 2013. Ölmanäs reningsverk kräver inga större åtgärder den närmsta tiden, men kommer behöva ökad kapacitet och modernisering inom 10 år. För tillfället kvarstår en upprustning/översyn av Hammargårdens reningsverk. Hammargårdens reningsverk har idag ett tillstånd på 52 000 pe och en inkommande belastning på ca 40 000 pe. Med dagens befolkningsökning kommer kommunen slå i taket för tillståndet om ca 5-7 år. Kommunen har tre åtgärdsalternativ; upprustning av befintligt reningsverk, behålla befintligt reningsverk men bygga ny utsläppsledning längre ut i havet i ett mindre känsligt område samt byggnation av nytt större reningsverk närmre havet tillsammans med överföringsledning från Kungsbacka tätort. Valet har fallit på att upprusta och bygga ut befintligt reningsverk och kommunen jobbar nu med att ta fram tillstånd för att bygga ut Hammargårdens reningsverk för en inkommande belastning på 95 000 pe. Denna uppdimensionering bör räcka fram till år 2050. Det finns i dagsläget inga politiska beslut att genomföra denna utbyggnad. Kungsbackafjorden dit Hammargårdens reningsverk har sin utsläppspunkt är Natura 2000-område vilket ställer höga krav på reningsverket.

Kommunen har idag en bra reningsgrad i nuvarande reningsverk med befintlig belastning. Det pågår ett aktivt arbete med att förbättra reningen och kommunen har t.ex. pågående pilotförsök med läkemedelsrening i Kullaviks reningsverk. Kommunens slam är Revaq-certifierat och ca 1/3 av slammets sprids på jordbruksmark inom Kungsbacka kommun och resterande del sprids på jordbruksmark i Skåne.

Kommunen arbetar även aktivt med att förstärka vattenförsörjningen genom utbyggnad av vattenverk, översyn av ledningsdimensioner och vattentäkt (Lygnern) etc, så att varken avlopp eller vatten ska begränsa tillväxten i kommunen. Kommunen jobbar aktivt med att få till lösningar för reservvatten med Mölndal, Göteborg och Varberg. Eventuellt skulle även Horredssjön kunna utgöra reservvattentäkt för kommunen, men något arbete kring att utveckla denna tanke pågår inte i dagsläget.

Kommunens VA-kollektiv har en god ekonomi, men har svårigheter att rekrytera tillräckligt med personal/resurser för att hantera alla de projekt som behöver genomföras i den takt som kommunen själva önskar.

4.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

Det finns i dagsläget inga pågående diskussioner om att höra till Gryaab från Kungsbackas sida. Kungsbacka har borgerligt styre som inte har för avsikt att bolagisera kommunens verksamheter. Varken lokala eller regionala bolag är av intresse. I dagsläget finns inga kommunala bolag i Kungsbacka. Politikerna anser att det är företagen som ska driva bolag och inte kommunen. Kommunen kan däremot köpa tjänster via bolag.

Kommunen anser även att det finns risker att samla avloppsvatten från många kommuner till en och samma utsläppspunkt med tanke på kostnader för ledningsnätets underhåll, miljöpåverkan o.s.v.

Kungsbacka hör till Hallands region rent geografiskt, men har även ett stort samarbete med Göteborgsregionen (GR). Det finns därmed en delad bild om vilken region kommunen "tillhör" och det finns idag samarbeten med bägge regionerna.

4.3.3 I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?

Nätverkande med erfarenhetsutbyte mellan de olika kommunerna och Gryaab känns som en intressant möjlighet. Det finns idag ett bra utbyte inom GR rörande dricksvattenfrågorna, men det saknas motsvarighet för avloppsvattenfrågorna. Det finns även ett visst nätverkande med Hallandskommunerna t.ex. genom studiebesök och nätverksträffar för drifttekniker. Det finns även ett pågående nätverk för slamhantering med Varberg mfl.

Kungsbacka har en förhållandevis stor egen organisation (ca 80 personer) med bred kompetens inom VA-frågor. Dock kan det upplevas som en svårighet att rekrytera personal inom VA. Detta gäller i stort sett alla yrkeskategorier. Kommunen har valt att

fokusera på att rekrytera personer med "rätt personlighet" istället för att fokusera på teknisk erfarenhet inom VA.

En viktig fråga är kompetensförsörjning och där skulle Gryaab kunna spela en viktig roll genom utbyte mellan kommunerna. Som exempel skulle regionen kunna ha gemensamma traineeprogram med rotation mellan kommunerna och Gryaab.

En annan möjlighet skulle kunna vara att ha ett utökat samarbete inom regionen så att medarbetare kan jobba åt en kommun, men emellanåt arbeta på en annan kommuns kontor för att slippa pendla. Vidare skulle detta även kunna ge ett nätverkande och utbyte av erfarenheter. En sådan modell skulle även kunna underlätta rekrytering och göra kommunerna mer attraktiva som arbetsgivare.

4.3.4 Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?

Kungsbacka är inte intresserade av delägarskap i Gryaab och det finns ingen sådan dialog i kommunen eller hos politikerna. Dock ser kommunen positivt på nätverkande.

4.3.5 Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?

Kungsbacka kommun är inte intresserade av delägarskap i Gryaab.

4.3.6 Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?

Nätverkande och erfarenhetsutbyte samt samarbete rörande kompetensförsörjning skulle kunna vara positivt om det gick att få till så snart som möjligt.

4.3.7 Vill du lägga till något mer?

Kungsbacka kommun undrar hur Gryaab hanterar sitt slam idag och hur Gryaab tänker kring framtida slamhantering? För mer information om Gryaabs slamhantering, se Bilaga 1.

5 Lilla Edets kommun

5.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-10-30 med Britt-Inger Norlander, VA-strateg och f.d. Teknisk chef, Lilla Edets kommun.

5.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Lilla Edets kommun bor drygt 14 000 invånare, varav ca 9 500 är anslutna till kommunalt VA. Kommunen har fem reningsverk; Ellbo (i Lilla Edet), Lödöse, Nygård, Hjärtum samt Utby. Alla verk är byggda på 1970-talet utom det i Utby vilket är från 2016.

År 2012 invigdes en ny pendelstation för tågtrafik i Lödöse och från 2015 har kommunen haft en positiv trend med tillväxt i stället för avfolkning, vilket tidigare var fallet. Under 2015 var tillväxten 1,13 % (147 st), 2016 4,17 % (550 st), 2017 1,70% (233 st) och 2018 0,61 % (85 st).

Totalt sett ökar reningsverkens inkommande belastning med ca 40 fastigheter per år (förtätning, exploaterings- och omvandlingsområden), vilket motsvarar ca 100-150 pe per år. År 2060 är prognosen att 25 000 personer i kommunen kommer att vara anslutna till kommunalt VA.

Kommunens VA-organisation utgörs av 14 medarbetare i dagsläget (en VA-chef, en projektledare, en VA-strateg, en handläggare för planering av investeringar/reinvesteringar på römnät, handläggare för abonnent-/kundfrågor, samt nio drift- och römnätstekniker).

VA-verksamheten har en beredskap för dricksvatten, en för avlopp och en för römnät. Personalen som ingår i de tre olika beredskapsgrupperna har beredskap var tredje vecka.

Kommunen har en VA-taxa för brukningsavgift (typhus A²) som ligger bland de tio högsta i Sverige idag.

5.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

5.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Fyra av kommunens fem reningsverk är byggda på 1970-talet och de har ett stort upprustningsbehov. De är nedgångna samt har en inkommande belastning som börjar närma sig tillstånds- eller dimensioneringsgränsen (kapacitetsgränsen).

Ellbo reningsverk är dimensionerat för 9 000 pe och har idag en inkommande belastning på 7 600 pe. Reningsverket har svårt att klara reningskraven, vilket beror på stor andel tillskottsvatten.

² Typhus A avser fastighet med friliggande enbostadshus, tomtyta 800 m². Fastigheten är ansluten till vatten, spill- och dagvatten. Vattenförbrukning 150 m³/år.

Lödöse reningsverk är dimensionerat för 2 000 pe och har idag en inkommande belastning som ligger nära denna gräns. Kommunen vill exploatera och bygga fler bostäder i Lödöse (p.g.a. bra pendlingsmöjligheter med tåg till bl.a. Göteborg och Trollhättan), men reningsverkets kapacitet begränsar idag denna tillväxt.

Nygårds reningsverk är dimensionerat för 600 pe och har idag en inkommande belastning på 450 pe. Hjärtum reningsverk är även det dimensionerat för 600 pe och har idag en inkommande belastning på 400 pe. Utby reningsverk är dimensionerat för 130 pe och har idag en inkommande belastning på 70 pe. Utby reningsverk är förhållandevis nytt (byggår 2016).

Ellbo och Hjärtums reningsverk ligger båda på områden med potentiell skredsrisik. Reningsverken i Lödöse och Nygård ligger på områden med risk för översvämning. Området kring Lödöse reningsverk översvämmas av vatten från Göta älv och området kring Nygårds reningsverk översvämmas av vatten från Gårda å.

Kommunen har en förhållandevis liten organisation och har därför svårt att få ihop beredskapen för VA-anläggningarna. Driftpersonalen har beredskap var tredje vecka, vilket anses vara väldigt ofta jämfört med andra kommuner.

Lilla Edet har de senaste åren haft ett stort generationsskifte, och har ytterligare två kommande pensionsavgångar det närmsta året. Kommunen märker av att det är svårt att rekrytera. Personal som anställs har sällan VA-bakgrund utan får läras upp vid anställningen. I kommunen finns ett pappersbruk som har vatten- och reningsverk för den egna processen. Från pappersbruket samt från processindustrin i Stenungsund, har kommunen haft möjlighet att rekrytera driftpersonal, vilket gjort att övergången för den nya personalen till VA-branschen ändå varit ganska smidig.

Lilla Edet har även ett stort behov av översyn av dokumentation och rutiner för bl.a. drift och arbetsmiljö. Detta blir allt viktigare när ny personal anställs och tidigare personal går i pension.

Lilla Edets kommun har idag tre vattenverk; Utby, Hjärtum och Lilla Edet. Lilla Edets vattenverk är det största och är det vattenverk som försörjer alla orter i kommunen med dricksvatten, utom Utby och Hjärtum. Det finns idag ingen överhängande problematik med kommunens egna råvatten till vattenverken. Dock finns det reningsverk uppströms Lilla Edets vattenverk med utsläppspunkt i Göta älv och andra kommuner har vattenverk nedströms kommunens reningsverk, vars recipienter är Göta älv. Vid eventuella problem med råvattnet i älven, finns ett gott samarbete mellan Lilla Edets kommun, Kungälv kommun och Kretslopp och vatten i Göteborg. En av de större riskerna med råvattnet är utsläpp från fartyg som går i älven, t.ex. kan grundstötning leda till utsläpp av fartygens bränsle mm. Vidare finns det risk för skred längs med älven och skred kan frigöra föroreningar från förorenade områden, som i sin tur kan börja läcka ut i älven och på så sätt påverka råvattenkvalitén.

Lilla Edet har ansökt om delägarskap i Gryaab och väntar besked under 2020. Om delägarskap beviljas är planen att kommunens alla reningsverk läggs ner på sikt. Om delägarskap inte beviljas är planen att bygga ett nytt reningsverk på en ny plats i

kommunen. Mest kritiskt är det att finna en lösning för reningen av avloppsvattnet från Lödöse. Kommunens plan är att lägga ner Lödöse reningsverk för att istället bygga överföringsledning till annat reningsverk.

Ale kommun är delägare i Gryaab och har ett reningsverk i Älvängen som inte är anslutet till Gryaab ännu. Om Lilla Edets delägarskap beviljas är planen att avloppsvattnet från Lödöse överförs till Älvängen i Ale kommun. Mellan denna anläggning i Älvängen och Lödöse är det ca 9 km. Tanken från Ale kommuns sida är att inom kort lägga ner Älvängens reningsverk och leda avloppsvattnet till Nödinge, där avloppsledningar vidare till Gryaab redan finns. Lilla Edets och Ale kommuner samarbetar i projekteringen för överföringsledningen mellan Älvängen och Nödinge. Om Lilla Edets kommun beviljas delägarskap i Gryaab kommer Ale och Lilla Edets kommuner att bygga gemensamt ledningsnät och pumpstationer mellan Älvängen och Nödinge, för att sedan dela på investerings- och driftkostnaderna.

Lilla Edet har även haft kontakt med Trollhättans kommun för att utreda möjligheterna till samarbete med dem kring avloppsvattenreningen, men Trollhättans kommun har inte kapacitet nog att ta emot Lilla Edets kommuns avloppsvatten nu. Inom 20-30 år förväntas Trollhättans kommun behöva bygga nytt reningsverk för att ersätta Arvidstorps reningsverk, som då beräknas ha en inkommande belastning som närmar sig dimensionerande belastning. Så länge kan inte Lilla Edet vänta med ny lösning för avloppsvattenreningen. För Lilla Edets kommun finns det två lösningar för framtida avloppsvattenrening, antingen delägarskap i Gryaab eller eget nytt reningsverk.

5.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

Kommunens reningsverk har en inkommande belastning som ligger nära vad reningsverken är dimensionerade för. I Lödöse begränsas ortens tillväxt redan nu av reningsverkets kapacitet. Vidare är reningsverken gamla och behöver upprustas eller ersättas. I en liten kommun är bemanning, beredskap och kompetens svårt att upprätthålla för att sköta avloppsvattenreningen i egen regi.

5.3.3 I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?

Lilla Edets kommun känner att de behöver all hjälp de kan få avseende samverkan och samarbete i avloppsvattenfrågan och är därför intresserade av fullt delägarskap i Gryaab. Det skulle vara positivt för kommunen att få samverka med Gryaab och få ta del av deras kompetens och resurser. Vid delägarskap är planen att samtliga reningsverk läggs ner inom en 10-årsperiod. Mest kritiskt är det i Lödöse, därefter Ellbo (Lilla Edet) och slutligen Nygård, Hjærtum och Utby.

5.3.4 Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?

I Lilla Edets kommun finns det ett enhälligt beslut från kommunfullmäktige att Lilla Edet önskar bli delägare i Gryaab om Gryaab och de övriga ägarkommunerna är positivt inställda till detta.

Lilla Edets kommun har lämnat in en ansökan till Gryaab om att bli delägare. Denna ansökan lämnades in i början på 2019. Frågan var då uppe i Gryaabs Tekniska delegation (tjänstemännen från respektive delägarkommun) där beslutet landade i att Kretslopp och vatten ska utreda hur Lilla Edets utsläpp påverkar råvattenkvaliteten i Göta älv. Lilla Edet fick i uppdrag att ta fram en tillskottsvattenplan för kommunen. Gryaab fick uppdrag att utreda hur många fler kommuner som kan tänkas vara intresserade nu eller i framtiden av att bli delägare i Gryaab. Lilla Edet, Kretslopp och vatten och Gryaab träffades i augusti 2019 för att diskutera dessa frågor vidare. I slutet på januari 2020 ska frågan diskuteras vidare på den Tekniska delegationen på Gryaab.

Efter att frågan har behandlats i Gryaabs Tekniska delegation, ska frågan upp i Gryaabs styrelse, för att därefter lyftas i Gryaabs ägarråd och slutligen i ägarkommunernas kommunfullmäktige. Denna process krävs för att Lilla Edet eventuellt ska kunna bli delägare i Gryaab och processen tar ca 1 år.

I slutet av 2019 kommer Miljöprövningsdelegationens nya miljötillstånd för Gryaabs verksamhet och det kommer ha stor påverkan på Lilla Edets möjligheter att bli delägare i Gryaab.

Om kommunen får nej avseende delägarskap i Gryaab, kommer kommunen troligen att bygga överföringsledning och ett helt nytt reningsverk inom kommunen.

Det pågår inga diskussioner idag om att bolagisera VA-verksamheten i Lilla Edets kommun.

5.3.5 Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?

Ja, intresse om delägarskap i Gryaab finns från både politiskt och tjänstemannamässigt håll.

5.3.6 Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?

Lilla Edets kommun vill ansluta sig till Gryaabs reningsverk snarast möjligt.

Ale kommun väntar på beslut från Gryaab avseende Lilla Edets potentiella delägarskap. Beslutet påverkar storleken på de flöden som överföringsledningen mellan Älvängen och Nödinge ska dimensioneras för. Ale kommun har ett beslut från Länsstyrelsen om krav på byggnation av kväverening vid Älvängens reningsverk, alternativt nedläggning och överföring av avloppsvattnet till Gryaab. Ale kommun har ansökt om dispens för ombyggnationen hos Länsstyrelsen, så att de kan invänta Gryaabs beslut för Lilla Edets eventuella delägarskap.

5.3.7 Vill du lägga till något mer?

Lilla Edets kommun är intresserad att få del av denna rapport som Sweco nu upprättar rörande kommuners intresse av eventuellt delägarskap och andra former av samverkan.

6 Marks kommun

6.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-11-19 med Jenny Forsberg, Teknisk chef och Magnus Palm, Förvaltningschef Teknik och service, Marks kommun.

6.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Marks kommun bor knappt 35 000 invånare, varav ca 26 000 är anslutna till kommunalt VA. Kommunen har ett stort reningsverk i Skene och sex mindre reningsverk i Rydal, Öxabäck, Björketorp, Sätilla, Horred och Hägnen. Kommunen har även tre mindre anläggningar i form av markbäddar i Hajom, Älekulla och Ubbhult.

Marks kommun har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 2,6 %, vilket motsvarat drygt 300 personer per år (Ekonomifakta, 2019). De flesta nya kommuninvånare bosätter sig i områden med kommunalt VA. Totalt sett ökar alltså reningsverkens inkommande belastning med ca 300 pe per år.

Kommunens VA-organisation utgörs av 35 medarbetare i dagsläget.

Marks kommun har gjort stora investeringar de senaste åren med bl.a. byggnation av överföringsledningar. Kommunen har därför höjt VA-taxan avseende bruksavgift med 5 % årligen. Även anläggningsavgiften har höjts med 5 % de senaste åren. Kommunens taxa är förhållandevis genomsnittlig för landet. Bruksavgiften ligger runt plats 100 för typhus A och anläggningsavgiften ligger på 188 000 kr för typhus A.

6.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

6.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Skene reningsverk byggdes 1974 för att rena avloppsvatten från invånarna i Skene samt textilindustrin på orten. Reningsverket har ett tillstånd för en inkommande belastning på 55 000 pe, men behöver ytterligare utbyggnationer för att klara denna inkommande belastning. Dagens inkommande belastning ligger på 14 000 pe, vilket gör att det ändå finns en viss överkapacitet på reningsverket i dagsläget. Kommunen har låtit genomföra en utredning som beskriver hur verket kan byggas ut för att möta framtida ökande inkommande belastning. Vissa ombyggnationer är nyligen utförda vid reningsverket så som en ny inloppsdel, nytt ställverk samt ny avvattningsdel, men ytterligare om- och nybyggnationer kommer att krävas på sikt.

Reningsverken i kommunens västliga delar (Hägnen, Sätilla och Ubbhults reningsverk) ska inom en nära framtid läggas ner och avloppsvattnet ska överföras till Skene reningsverk. Med anledning av detta byggs nu överföringsledningar. Det är i de västliga delarna av kommunen som den största tillväxten sker.

Björketorps reningsverk behöver moderniseras och ska därför byggas om inom de närmsta 4 åren.

I de östra delarna av kommunen sker liten tillväxt. I de södra och östra delarna av kommunen ska reningsverken (Horred, Björketorp, Rydal, Öxabäck, Hajom och Ålekulla) tillsvidare vara kvar. Dessa verk är i gott skick och har en tillräcklig reningskapacitet. Rydal kommer dock troligtvis läggas ner på sikt och vattnet pumpas med överföringsledning till Skene, men för detta finns det inga fastställda beslut.

El och styr behöver uppdateras i stort sett genomgående på alla reningsverken.

Slammet från kommunens reningsverk skickas till Borås Energi och Miljö för rötning och vidare slamavyttring.

Marks kommun har problem med mycket tillskottsvatten på ledningsnätet. Det finns en förnyelseplan för ledningsnätet från 2018 samt en tillskottsvattenstrategi som beskriver hur problematiken ska angripas. Kommunen är därmed i startgroparna för att börja jobba med att minska mängden tillskottsvatten.

För tillfället har verksamheten kunnat bemannas på ett bra sätt. Kommunen har t.ex. fått in praktikanter från YH-utbildningar, vilka sedan blivit anställda. Inom de närmsta åren kommer kommunen ha ett antal pensionsavgångar med tjänster som ska ersättas. Dock ser Marks kommun en risk att det kan komma att bli ett problem att lösa kompetens- och bemanningsfrågan i framtiden. Bl.a. är det svårt att få till elkompentens utanför ordinarie arbetstid, d.v.s. under beredskapstid. Samverkan med Gryaab skulle kunna göra att verksamheten blir mindre sårbar inom kompetens och bemanningsområdet.

Kommunen har behov av att genomföra många och omfattande investeringar i verksamheten, men har inte alltid de personella resurser som krävs för att hinna med att driva sådana projekt parallellt med allt annat som behöver göras.

Marks kommun har idag ett reningsverk i Sätilla med Lygnern som recipient. Detta reningsverk ska inom kort läggas ner. Det finns planer från Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad att eventuellt nyttja Lygnern för reservvattenförsörjning, se Bilaga 2 *Göteborgs reservvattenförsörjning*. Kungsbacka har redan idag Lygnern som huvudvattentäkt. Dock finns det inga aktuella krav från Kungsbacka eller Kretslopp och vatten som föranleder nedläggning av Sätilla reningsverk.

6.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

Marks kommun ser positivt på samverkan i andra former än fysisk påkoppling till Gryaabs reningsverk, framförallt inom kompetensförsörjningsområdet. Inom beredskap, framförallt inom el, styr och regler skulle ett samarbete med Gryaab eller andra kommuner i regionen vara positivt.

6.3.3 I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?

Marks kommun är inte intresserade av att överföra kommunens avloppsvatten till Gryaab för rening.

Marks kommun ser dock positivt på olika former av samverkan med andra kommuner och VA-bolag. Kommunen är aktiv i flera olika nätverk så som Sjuhärads VA-chefsnätverk och BoHäM (Bollebygd, Härryda och Mark) inom samhällsbyggnadsfrågor. Det finns även ett nätverk för VA-ingenjörer inom Boråsregionen. Marks kommun har även ett etablerat samarbete med Svenljunga, Tranemo och Bollebygd rörande upphandlingar. Marks kommun tar hjälp av Borås Energi och Miljö för att byta kommunens vattenmätare (upphandlat). Borås Energi och Miljö är även upphandlade för att ta emot slam från Marks kommun och Borås Energi och Miljö's nya anläggning är dimensionerad för att kunna ta emot slam från Boråsregionen. I dagsläget finns därför inget behov för Marks kommun att söka sig mot Gryaab för slamhantering. Dock hade det varit intressant att samarbeta med Gryaab, eller andra kommuner i regionen, kring upphandling, nätverkande och kompetensstöd.

6.3.4 Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?

För ca 10 år sedan tittade Marks kommun på samarbete med VIVAB, men politiken fattade då ett beslut att behålla VA-verksamheten inom den egna kommunen. I dagsläget finns det ingen pågående dialog från politiken om samverkan med andra kommuner eller bolagisering av VA-verksamheten.

6.3.5 Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?

Det är intressant med samverkan med Gryaab men inte med delägarskap.

6.3.6 Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?

Marks kommun ser inget intresse för delägarskap i Gryaab inom den tidshorisont som utreds, d.v.s. fram till år 2070. Dock ser kommunen positivt på samverkan och detta så snart som möjligt.

6.3.7 Vill du lägga till något mer?

Marks kommun har inget mer att tillägga.

7 Orust kommun

7.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-10-07 med Björn Martinsson, Chef Affärsdrivande VA, Orust kommun.

7.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Orust kommun bor drygt 15 000 invånare varav ca 7 500 personer är anslutna till kommunalt VA. Kommunen har även ett stort antal fastigheter bebyggda med fritidshus som är anslutna till kommunalt VA. Inkommande medelbelastning till kommunens reningsverk motsvarar ca 6 500 personer över året, men maximal belastning (under sommaren) motsvarar ca 18 000 personer. Utöver detta finns ett antal industrianslutningar.

Kommunen har sju reningsverk, varav många är små verk med en belastning motsvarande ca 800-1 200 pe. Det största reningsverket, Ellös reningsverk, har en belastning motsvarande 10 000 pe.

Orust kommuns invånarantal har de senaste åren inte vuxit särskilt mycket, utan har hållit sig runt 15 000 invånare. Kommunen har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 0,7 % (Ekonomifakta, 2019). Dock bygger VA-kollektivet ut sitt verksamhetsområde och fler VA-abonnenter ansluts via omvandlingsområden. Ca 70-80 VA-anslutningar tillkommer per år genom omvandlingsområden, vilket motsvarar ca 150-250 personer per år.

Kommunens VA-organisation utgörs av 18 medarbetare i dagsläget, varav 7-8 arbetar inom driften av vatten- och reningsverk. Övrig personal består av projektledare, driftpersonal för rörnät samt administration och ekonomi.

7.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

7.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Reningsverken som sådana klarar kommunens reningskrav i dagsläget, men kommunen har flera reningsverk med stora upprustningsbehov inom en nära framtid. Istället för att renovera och upprusta samtliga befintliga mindre reningsverk är Orust kommuns plan att alla reningsverk utom Ellös ska läggas ner och avloppsvattnet från de mindre reningsverken ska ledas till Ellös för rening. Ellös reningsverk behöver då byggas ut, en utbyggnad som beräknas vara klar till år 2024. De tre minsta reningsverken planeras läggas ner år 2025/2026. Ytterligare tre reningsverk planeras läggas ner till ca år 2030 och ett sista reningsverk planeras läggas ner till ca år 2035.

Kommunen har idag viss problematik med inläckage av ovidkommande vatten till spillvattennätet.

7.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

I Orust kommun har det inte funnits några diskussioner om att leda avloppsvattnet till Gryaab, detta framförallt p.g.a. avståndet mellan Orust och Göteborg.

Däremot finns det ett politiskt uppdrag till tjänstemannaorganisationen i Orust kommun att utreda möjligheterna att bli en del av Västvatten AB³. Orust har därför i maj 2019 skickat en formell förfrågan till Västvatten om delägarskap. Vid ett förverkligande med Orust som en del av Västvatten, kommer Orust kommun att starta ett driftbolag som äger VA-anläggningarna i kommunen och personalen kommer att anställas i det gemensamma bolaget Västvatten. Västvatten har behandlat Orusts förfrågan i ägarkommunernas ägarsamråd, där de sagt ja till att ansluta Orust till Västvatten. Nu kvarstår att från tjänstemannahåll arbeta fram samarbetsavtal och bolagsavtal. När det finns färdiga avtal att ta ställning till, kommer frågan att behandlas i respektive kommuns kommunfullmäktige. Dessa avtal/handlingar planeras vara klara i april/maj 2020. Beslut i kommunfullmäktige i respektive ägarkommun förväntas ske i juni 2020. Om allt faller på plats kan en övergång till Västvatten för Orusts del ske tidigast vid årsskiftet 2020-2021.

Tanken är att samarbetet med Västvatten ska vara kostnadsneutralt jämfört med dagens lösning. Samarbetet är tänkt att medföra vinster i samordning av personal- och driftfrågor. I kommunen finns ett nytt politiskt styre sedan september 2018. Bland politiken kan finnas en viss antydning till reservation att kommunen i och med en eventuell övergång till Västvatten ska tappa kontrollen över de egna anläggningarna och att kommunen ska få krav på sig som den inte har rådighet över.

7.3.3 I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?

Orust kommun kommer högst troligt ha kvar ett eget reningsverk i Ellös framöver och ser därför inget behov eller önskan om att leda avloppsvattnet till Göteborg för rening.

Dock ser kommunen gärna ett samarbete och nätverkande med Gryaab, detta oavsett vad som händer med Västvatten. Orust ser potential i att samarbeta kring upphandlingsfrågor, så som upphandling av kemikalier och annan utrustning som är branschspecifik. Det kan även vara intressant att samarbeta inom driftfrågor. Exempelvis skulle kommunerna tillsammans med Gryaab kunna ta fram standarder för hur t.ex. en pumpstation ska se ut. Det skulle även kunna vara intressant att se över möjligheterna att få stöd från Gryaab när det gäller att drifta anläggningarna, ifall det inte blir något samarbete med Västvatten. Även samarbete i slamfrågan är intressant. Om det skulle finnas spillvattenledningar i t.ex. Stenungsund som leder till Gryaab, skulle Orust kunna åka dit för att släppa externslam.

Det finns även ett stort behov av nätverkande för personalen. Ett exempel skulle kunna vara samarbete och stöd rörande processfrågor, vilket skulle kunna vara ett ömsesidigt

³ Västvatten AB är det kommunala bolag som utgör VA-huvudman i Uddevalla, Munkedal, Färgelanda och Sotenäs kommuner.

utbyte. Orust ser också ett behov av att få stöd i att driva projekt. Orust och andra mindre kommuner skulle t.ex. kunna nyttja projektledare från en gemensam organisation via en Projektenhet eller liknande.

Idag finns inget ordnat samarbete och nätverkande mellan Orust och kringliggande kommuner. Orust kommun har dock kontakt med både Tjörn, Stenungsund och Lysekil och nu även med Västvatten p.g.a. ovan nämnda politiska uppdrag. Nätverkandet yttrar sig på så sätt att berörda tjänstemän träffas några gånger om året för att prata om vad som är på gång i respektive kommun och för att se om kommunerna kan samarbeta inom de projekt/frågor som är på gång i respektive kommun.

Idag finns ett samarbete på dricksvattensidan där Orust och Uddevalla kommuners dricksvattennät är ihopkopplade, så att kommunerna kan stötta varandra med dricksvattenförsörjning från bägge håll. Det finns också förutsättningar, men inget pågående samarbete för dricksvattennätet mellan Orust och Tjörns kommuner.

7.3.4 Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?

Diskussioner har förts rörande samarbete med Västvatten, men ej med Gryaab.

7.3.5 Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?

Kommunen är sannolikt inte intresserade av att koppla på avloppsvattnet för rening hos Gryaab, utan är framförallt intresserade av samarbete på ett organisatoriskt plan.

7.3.6 Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?

Politikerna kommer att ta ställning för eller emot ett samarbete med Västvatten inom något år. Om det inte blir något med Västvatten så kan det finnas ett intresse av samarbete med Gryaab inom kort, men då i första hand på ett organisatoriskt plan.

7.3.7 Vill du lägga till något mer?

Kommunen har upprättat en VA-plan som beskriver kommunens tankar kring VA-utbyggnad. Denna finns att läsa på kommunens hemsida.

8 Stenungsunds kommun

8.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-11-13 med Tony Strandh, Verksamhetschef Teknik samt Mats Pettersson, Enhetschef VA och Gata, Stenungsunds kommun.

8.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Stenungsunds kommun bor knappt 27 000 invånare, varav ca 20 000 är anslutna till kommunalt VA. Kommunen har tre reningsverk; Stråvlidens, Svenshögens och Ucklums reningsverk.

Stenungsunds kommun har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 3,9 % (Ekonomifakta, 2019), vilket motsvarat drygt 300 personer per år. Kommunens mål är att växa till 35 000 invånare till år 2035. Antalet VA-abonnenter ökar ungefär i samma takt som kommunen växer, då majoriteten av de nya kommuninvånarna bosätter sig i områden med kommunalt VA.

Kommunen har få omvandlingsområden, men det finns en saneringsplan som beskriver planerna för utbyggnad av kommunalt VA inom kommunen. Saneringsplanen sträcker sig över 10 år och områdena i planen är indelade i klass 1 och 2, där 1 är mest prioriterade. Totalt handlar det om utbyggnad av VA till 450 pe under kommande tioårsperiod.

Kommunens VA-organisation är integrerad med Gata och utgörs av totalt 26 medarbetare varav 14 inom driften och 12 är tjänstemän såsom VA-ingenjörer, projektledare och dylikt.

Stenungsunds kommun har idag en låg VA-taxa, men ambitionen är att höja den på sikt, allt eftersom nya investeringar görs i verksamheten.

8.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

8.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Stråvlidens reningsverk byggdes under tidigt 1970-tal och har därefter byggts ut i omgångar. Reningsverket är dimensionerat för 20 000 pe och har idag en inkommande belastning som motsvarar nära 20 000 pe. Reningsverket är därför i akut behov av ombyggnad. Kommunen planerar att inom nära framtid bygga ut verket med 7 000 pe genom omdisponering av befintliga bassänger och andra driftsåtgärder inom befintlig anläggning. Genom att på sikt bygga ut verket ytterligare, bl.a. genom att tillsätta plastbärare till den biologiska reningen, beräknas reningsverkets kapacitet kunna höjas till 42 000 pe. En sådan utbyggnad gör att reningsverket framtidssäkras för en inkommande belastning som bör räcka fram till ca år 2045.

Svenshögens reningsverk är relativt nyligen ombyggt. Nuvarande reningsverk stod färdigt år 2007. Reningsverket är dimensionerat för 1 000 pe och har idag en inkommande belastning motsvarande ca 500 pe.

Ucklums reningsverk är från 1973. Reningsverket är dimensionerat för 600 pe och har idag en inkommande belastning motsvarande 250 anslutna pe. Ucklums reningsverk genomgår renovering, vilken planeras vara klar under 2020. Både byggnader, maskiner och el ska bytas ut.

Kommunens VA-ledningsnät har ett stort behov av underhåll. Nu pågår satsningar för att se över underhållsbehovet och upprätta planer för underhåll och upprustning.

Verksamheten står inför ett visst rekryteringsbehov, men har hitintills lyckats bra med att rekrytera. Kommunen har bl.a. lyckats anställa personal från processindustrin. Stenungsunds kommun har även bra pendlingsmöjligheter, vilket underlättar rekrytering.

Kommunen köper dricksvatten till Stenungsunds tätort från Vattenfalls vattenverk Vetteberget. Vattenfall producerar framförallt dricksvatten till kommunen men även råvatten till industrin, som använder råvattnet som processvatten. Kommunen köper ca 1,7 miljoner m³ vatten och industrin 11 miljoner m³. Både kommunen och industrin står inför ett ökat behov av vatten, dock vill bägge parterna i möjligaste mån undvika att söka ny vattendom. Istället för kommunen en dialog med industrin om dess möjligheter att kunna återanvända utgående avloppsvatten från Strävlidens reningsverk som processvatten, istället för vatten från Vettebergets vattenverk.

Stenungsunds kommun planerar även för att år 2023 bygga en överföringsledning för dricksvatten från Kungälv och på så vis kunna få en basförsörjning av dricksvatten på 20 liter/sekund från grannkommunen. Avtalet mellan Stenungsund och Kungälv kommer att sträcka sig över 60 år. Det finns även planer att på sikt, vid kris i vattenförsörjningen, kunna vända flödet i ledningen så att Stenungsund kan förse Kungälv med dricksvatten. Tjörn och Stenungsunds kommuner har redan idag en gemensam överföringsledning för dricksvatten, där vatten kan skickas åt bägge håll.

8.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

Kommunen märker av att det är utmanande att behålla medarbetare och att attrahera kompetens på en marknad där alla kommuner (och även vissa företag) behöver rekrytera VA-personal. Det kan vara något lättare för en stor aktör som Gryaab att behålla och attrahera kompetens.

Stenungsunds kommun är inne i en fas av att se över och upprusta befintliga reningsverk. Det gör att det inte finns intresse av påkoppling av avloppsvattnet till Gryaab den närmaste tiden. När befintliga reningsverk i kommunen börjar bli uttjänta, runt år 2050, kan det finnas ett intresse av att koppla avloppet till Gryaab istället för ytterligare renoveringar och upprustningar av reningsverken inom kommunen.

8.3.3 I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?

I dagsläget är det framförallt intressant med samverkan med Gryaab. Det skulle vara intressant att kunna få rådgivningshjälp, t.ex. i form av att kommunen skulle kunna ringa Gryaab för att bolla processfrågor. Att kunna mötas och dra nytta av varandras erfarenheter och få input i hur andra gjort för att lösa liknande frågor/problem hade varit värdefullt. Likaså skulle ett samarbete för att ta fram "standarder" för t.ex. hur en pumpstation ska se ut vara nyttigt.

Stenungsunds kommunen är aktiv i GR:s nätverk, samt i det VA-ekonomiska nätverk som hålls ihop av WSP, Tyréns och RISE. Dessa nätverk har varit värdefulla för kommunen.

Det hade även varit intressant att samverka med Gryaab kring slamhantering och avyttring av slam. En möjlighet hade kunnat vara en gemensam anläggning för fosforutvinning ur slammet, alternativt gemensam anläggning för förbränning av slam eller liknande. Stenungsunds kommun har bra slam då de flesta industrier i kommunen har egna reningsverk.

Det är ej aktuellt med gemensamma upphandlingar i dagsläget då Stenungsunds kommun är mycket nöjda med kommunens egna upphandlingsenhet. Det finns även ett etablerat samarbete kring upphandlingar med Lilla Edets kommun, som fungerar väldigt bra.

Om kommunen i framtiden (runt år 2050) kopplar sig till Gryaab från Strävlidens reningsverk, är det troligt att de norra delarna av kommunen har kvar de mindre reningsverken i kommunens egna regi.

8.3.4 Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?

Runt 2012 förde Tjörns kommun en dialog med Gryaab om möjlig anslutning, men fick avslag. Om denna anslutning hade beviljats hade troligen även Stenungsunds kommun varit intresserade av att ansluta till Gryaab genom att tillsammans med Tjörns kommun bygga en gemensam överföringsledning till Gryaab. I nuläget pågår ingen sådan diskussion om anslutning till Gryaab.

8.3.5 Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?

I dagsläget är Stenungsunds kommun mer intresserad av samverkan än fysisk påkoppling till Gryaab. I framtiden, runt år 2050, när nuvarande reningsverk börjar bli uttjänta kan det eventuellt komma att bli intressant med en fysisk påkoppling till Gryaab.

8.3.6 Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?

Ett eventuellt delägarskap skulle kunna bli aktuellt runt år 2050.

8.3.7 Vill du lägga till något mer?

Stenungsunds kommun har inget mer att tillägga.

9 Tjörns kommun

9.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-11-28 med Anders Möller, VA-chef och Martin Lilja, Enhetschef VA-planering, Tjörns kommun.

9.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Tjörns kommun bor knappt 16 000 invånare, varav ca 5 000 är anslutna till kommunalt VA. Kommunen har två reningsverk; Ängholmen i Rönnäng och Höviksnäs. Östra delarna av Tjörn är kopplat till Höviksnäs reningsverk och västra delarna till Ängholmens reningsverk.

Kommunens mål är att till år 2035 ha vuxit till 20 000 invånare. Kommunen har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 4,0 %, d.v.s. ca 200 personer om året (Ekonomifakta, 2019). De flesta nya kommuninvånare ansluts till kommunalt VA och därmed ökar inkommande belastning till kommunens reningsverk med några hundra pe om året.

Kommunens VA-organisation utgörs av 26 medarbetare i dagsläget.

Kommunens VA-taxa (både bruknings- och anläggningsavgift) är bland de högre i landet och det finns ytterligare behov av att höja den. Verksamheten bereder för en höjning om 9 % inför år 2020 och ytterligare 9 % år 2021. VA-verksamheten är även skattesubventionerad.

9.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

9.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Ängholmens reningsverk är dimensionerat för 30 000 pe och har idag en inkommande belastning på 18 000 pe, varav 10 000 pe utgörs av fiskeindustri. Ängholmens reningsverk är relativt nybyggt och stod färdigt år 2012.

Höviksnäs reningsverk är dimensionerat för 8 500 pe och har idag en inkommande belastning på 5 000 pe. Höviksnäs reningsverk börjar bli nedgånget och har en beräknad livslängd på ytterligare ca 15 år. På sikt är planen att lägga ner Höviksnäs reningsverk och överföra avloppsvattnet till Ängholmen. I samband med en sådan nedläggning kommer det att krävas byggnation av överföringsledning.

Kommunen tar emot externslam vid Ängholmens reningsverk. Den största andelen externslam töms under sommarhalvåret, men avloppsanläggningen är dimensionerad för en mer jämn belastning utspridd över hela året. Det gör att anläggningen ibland haft problem med överbelastning under sommarhalvåret.

Tjörns kommun har stor förekomst av berg och kuperad terräng samt ett flertal överföringsledningar från orter utan eget reningsverk. Sammanlagt gör detta att kommunen har många avloppspumpstationer.

Kommunen har få pågående och planerade omvandlingsområden för kommunalt VA, då kommunen i dagsläget har en begränsad dricksvattenkapaciteten som förhindrar utbyggnad. Det finns planer att lösa dricksvattenförsörjningen genom att köpa dricksvatten från Kungälv, vilket kommer att möjliggöra fler omvandlingsområden för VA framöver. Kommunen har en VA-plan som beskriver tilltänkt utbyggnad av verksamhetsområden, men har inte haft möjlighet att utveckla verksamheten i enlighet med denna, bl.a. p.g.a. ekonomiska begränsningar.

Tjörns kommun har stora mängder ovidkommande avloppsvatten och det finns därav ett stort behov av att byta ut ledningar inom problemområden. Länsstyrelsen har förelagt kommunen att vidta åtgärder för att motverka ovidkommande vatten.

9.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

Kommunen har sedan flera år tillbaka haft problem med en hög personalomsättning framförallt avseende ingenjörer och chefer. Vid rekrytering har det ofta varit svårt att hitta personer med VA-bakgrund. En samverkan med Gryaab, alternativt delägarskap på sikt, för att stötta upp verksamheten med ytterligare VA-kompetens hade varit positivt.

9.3.3 I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?

Tjörns kommun är i dagsläget inte intresserad av en fysisk påkoppling till Gryaabs reningsverk, då kommunen relativt nyligen investerat pengar i ett nytt reningsverk; Ängholmen. Dock kan en sådan påkoppling bli intressant längre fram i tiden när Ängholmens reningsverk blivit nedgånget och avskrivet. En trolig förutsättning för att en sådan fysisk påkoppling ska vara intressant och rimlig är att även Stenungsunds kommun ansluter sig till Gryaabs reningsverk. Då skulle de bägge kommunerna kunna dela på investeringskostnader för byggnation av överföringsledningar.

Bemanningsfrågan är ett område där samarbete med Gryaab, eller andra grannkommuner, hade varit positivt. Kommunen hade gärna sett ett stöd från Gryaab avseende att drifva anläggningarna, kanske i någon typ av gemensam personalpool. Gryaab har fler specialister och att få ta del av deras processkunskaper mm genom nätverk och dylikt hade varit värdefullt för kommunen.

Tjörns kommun skulle även gärna se ett samarbete med Gryaab rörande såväl mottagande av externslam, som avyttring av slammet från reningsverken. I dagsläget sker ingen rötning eller annan hygienisering, utan enbart avvattning av kommunens slam. Denna typ av samarbete skulle bli än mer aktuell om det kommer hårdare krav på slambehandling framöver.

Tjörns kommun skulle gärna samarbeta med Gryaab avseende upphandlingar.

9.3.4 Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?

Runt år 2012 förde Tjörns kommun en dialog med Gryaab om möjlig anslutning. Gryaab såg svårigheter att erbjuda Tjörn en permanent anslutning utan kom med ett förslag om tillfällig anslutning under en 20-årsperiod. Ett sådant förslag skulle innebära att kommunen skulle behöva bygga överföringsledning som bara skulle nyttjas under en 20-årsperiod, vilket kommunen hade svårt att motivera, varav alternativet med påkoppling till Gryaab föll. Därefter har kommunen byggt ett nytt reningsverk i Rönnäng (Ångholmen) och ingen ytterligare dialog har förts i frågan om delägarskap i Gryaab, varken på tjänstemannasidan eller inom politiken.

9.3.5 Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?

I dagsläget är inte Tjörns kommun intresserad av delägarskap, men det skulle kunna bli aktuellt längre fram när Ångholmens reningsverk är avskrivet.

9.3.6 Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?

Delägarskap med Gryaab är inte aktuellt förrän tidigast runt år 2070.

9.3.7 Vill du lägga till något mer?

Tjörns kommun har inget mer att tillägga.

10 Trollhättans kommun / Trollhättan Energi AB

10.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-12-16 med Synnöve Holm, Affärsområdeschef Vatten, Trollhättan Energi AB.

10.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Trollhättans kommun är Trollhättan Energi AB det kommunala bolag som utgör VA-huvudman sedan 2009. Inom Trollhättan Energi utgör VA ett eget affärsområde. Bolaget har en styrelse vars ledamöter är politiker från staden. Styrelsens ordförande sitter med i kommunfullmäktige. VA-bolaget sköter all drift av VA-anläggningar och är relativt fristående från staden men har ett nära samarbete med kommunens exploateringsavdelning.

I Trollhättans kommun bor knappt 59 000 invånare, varav ca 53 000, d.v.s. 90 %, är anslutna till kommunalt VA. Kommunen har ett reningsverk; Arvidstorps reningsverk, beläget i Trollhättans tätort. Dit leds även avloppsvattnet från andra orter via överföringsledningar.

Trollhättans kommuns mål är att vara 70 000 invånare till år 2030. Vid dimensionering av kommunens nya vattenverk, som snart ska byggas, har kommunen tagit höjd för 80 000 VA-abonnenter till år 2070. Trollhättans kommun har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 2,9 %, d.v.s. knappt 700 personer per år (Ekonomifakta, 2019). En stor andel av tillväxten sker genom förtätning av staden. Det kan antas att ca 90 % av kommunens tillväxt ansluts till kommunalt VA, d.v.s. ca 600 personer om året. Utöver dessa nya VA-abonnenter tillkommer några hundra om året i form av att kommunalt VA byggs ut i omvandlingsområden.

Trollhättan Energis VA-organisation utgörs av 50 medarbetare i dagsläget. Dessa är organisatoriskt fördelade på fem avdelningar; dricksvatten (7 personer), avloppsvatten (14 personer), rörnät (9 personer), vattenutveckling (14 personer) samt laboratorium (4 personer). Därutöver finns en affärsområdeschef samt en administratör som hör till affärsområdet.

Kommunens VA-taxa samt investeringsram beslutas av kommunfullmäktige. Kommunen har idag en relativt låg VA-taxa både avseende bruks- och anläggningsavgift. VA-kollektivet är inte skattesubventionerat.

10.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

10.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Arvidstorps reningsverk är dimensionerat för 62 000 pe och har idag en inkommande belastning som på ca 60 000 pe. Arvidstorps reningsverk har några år på nacken, men reningsverket har genomgått flera upprustningar de senaste 10 åren och är därför i gott skick. Kväverening, skivfilter för fosforavskiljning samt en ny gasklocka har byggts och renovering av rötchamrarna har genomförts. Ny slamhantering ovan mark ska byggas inom kort, vilket kommer förbättra personalens arbetsmiljö samt frigöra ytor inne i berget där den gamla slamhanteringen varit. Det planeras även för ytterligare utbyggnation av kvävereningen, vilket ska vara klart till år 2025.

Arvidstorps reningsverk klarar utsläppskraven idag, men verksamheten bygger för att klara framtida ökande inkommande belastning allt eftersom kommunen växer. Till år 2025 ska Arvidstorps reningsverk vara dimensionerat för en inkommande belastning på 70 000 pe (ansökan för nytt tillstånd ska skickas in i början på år 2020). Till år 2070 ska reningsverket vara dimensionerat för 104 000 pe.

Trollhättan Energi arbetar aktivt med att upprusta och förnya ledningsnätet samt separera dagvatten för att minska mängden tillskottsvatten till reningsverket. Verksamheten har en årlig budget på 40 miljoner kr för detta arbete. Förnyelsetakten ligger i dagsläget på 160 år.

Verksamheten upplever att det är relativt enkelt att rekrytera personal och får många kvalificerade sökande vid annonsering av tjänster. Dock har verksamheten upplevt vissa svårigheter att rekrytera rörläggare.

10.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

Trollhättans kommun växer och inkommande belastning till Arvidstorps reningsverk ligger nära dimensionerande belastning. För att möta detta har verksamheten en plan för utbyggnation av Arvidstorps reningsverk. Med tanke på avståndet till Göteborg samt verksamhetens planer för utbyggnation känns det avlägset att ansluta kommunen mot Gryaab, men det är i så fall tillväxtsaspekten som skulle kunna vara drivande för en sådan utveckling.

10.3.3 I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?

En ny slamförordning är på gång och beroende på dess innehåll kan ett samarbete med Gryaab och andra kommuner i Västsverige vara intressant i syfte att lösa frågan om slamhantering gemensamt. Om kraven landar i behov av en slamförbränningsanläggning, en anläggning för fosforutvinning eller liknande kan Trollhättans kommun inte bygga en sådan anläggning enbart för egen användning, utan här krävs samarbete med flera kommuner.

Trollhättan Energi har redan kontakt med Gryaab avseende rådgivning och stöttning i processfrågor och verksamheten upplever detta samarbete som väl fungerande och viktigt. Verksamheten ser dock gärna ett utökat nätverkande med fler kommuner i Västsverige. Trollhättan hör till Fyrbodals kommunalförbund (tillsammans med 13 andra kommuner, bl.a. Uddevalla, Orust och Vänersborg). Inom Fyrbodal är nätverkande ganska begränsat. Trollhättan skulle gärna se ett mer omfattande nätverkande med kommunerna längs Göta älv då älvens kvalitet påverkar flera kommuners dricksvatten. Trollhättan Energi ser gärna även ett nätverkande avseende VA-frågor rent generellt med fler kommuner i Västsverige. Trollhättan Energi är idag med i nätverket/klustret för VA-teknik södra samt i forskningsprogrammet DRICKS.

Trollhättan Energi samarbetar idag med andra affärsområden inom Trollhättan Energi samt med Trollhättans stad i upphandlingar. Viss samverkan i upphandlingsfrågor har även skett med Vänersborgs kommun. Verksamheten känner inget akut behov av stöttning från Gryaab avseende upphandlingar.

10.3.4 Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?

Det har inte förts några diskussioner inom Trollhättan Energi om delägarskap i Gryaab, varken från den egna VA-organisationen, kommunen eller politiken. Dock förs det diskussioner om hur kommunen kan samarbeta med grannkommunerna bl.a. avseende dricksvattenförsörjning/reservvattenförsörjning.

10.3.5 Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?

Delägarskap i Gryaab är inte aktuellt för Trollhättans kommun. Dock ser Trollhättan Energi gärna ett samarbete med Gryaab avseende nätverkande. Även samarbete kring slamhantering kan bli aktuellt om nya hårdare krav ställs på slambehandling.

10.3.6 Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?

Det är inte aktuellt med delägarskap i Gryaab för Trollhättans kommun.

10.3.7 Vill du lägga till något mer?

Trollhättan Energi har inget mer att tillägga.

11 Uddevalla kommun / Västvatten AB

11.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-12-16 med Peter Johansson, VD, Västvatten AB.

11.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Uddevalla kommun är Västvatten AB det kommunala bolag som utgör VA-huvudman. I Västvatten ingår även Färgelanda, Munkedal och Sotenäs kommuner. År 2013 inledde Munkedal, Färgelanda och Uddevalla kommuner ett samarbete genom VA-bolaget Västvatten. År 2016 tillkom Sotenäs kommun. Orust kommun har under 2019 skickat in en förfrågan om att bli delägare i Västvatten och nu pågår en process för att utreda huruvida Orust ska bli en del av Västvatten eller inte.

Varje delägarkommun i Västvatten har ett eget ägarbolag (Uddevalla Vatten, Färgelanda Vatten, Munkedal Vatten samt Sotenäs Vatten), i vilket det inte finns några anställda förutom en VD, vilken är den samma som för Västvatten. Ägarbolagen är delägare i Västvatten. Varje kommuns ägarbolag har en egen styrelse, vilken utses av kommunfullmäktige i respektive kommun. Totalt är ca 50 politiker aktiva som styrelseledamöter i de olika ägarbolagen. Nio av dessa utgör även Västvattens styrelse. Mellan de olika delägarkommunerna finns ett samarbetsavtal och ett aktieägaravtal. Alla delägarebolag ha lika rösträtt i Västvattens beslut, oavsett kommunens storlek.

Varje delägarkommun ansvarar för den egna VA-taxan (de olika ägarkommunerna har idag olika taxekonstruktion och taxenivå) och respektive ägarbolag äger den egna kommunens VA-anläggningar. All personal är anställd i Västvatten.

I Uddevalla kommun bor drygt 56 200 invånare, i Färgelanda kommun ca 6 600 invånare, i Munkedal kommun ca 10 500 invånare och i Sotenäs kommun drygt 9 000 invånare. Totalt bor det 82 300 invånare i Västvattens kommuner, varav 60 500 personer är anslutna till kommunalt VA.

Uddevalla kommun har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 3,8 %, d.v.s. ca 700 personer per år. Motsvarande siffra i Färgelanda kommun är 1,6 %, d.v.s. ca 30 personer per år, i Munkedal kommun 2,9 %, d.v.s. ca 100 personer per år och i Sotenäs kommun 0,3 %, d.v.s. ca 10 personer per år (Ekonomifakta, 2019).

I Uddevalla pågår ett flertal projekt i syfte att bygga ut kommunalt VA till omvandlingsområden, bl.a. vid Bokenäset och Sunningen. Ett antal hundra personer tillkommer till det kommunala VA-nätet per år i form av omvandlingsområden.

Kommunerna har tillsammans 18 reningsverk, vilka driftas av personal från Västvatten. De flesta reningsverken är små anläggningar, men i Uddevalla finns ett större reningsverk; Skansverket. I Uddevalla finns även två mindre reningsverk; Fagerhults reningsverk och Kyrkbyns reningsverk, samt två mindre reningsanläggningar; Forshällas markbäddsanläggning och Skredsviks rotzonsanläggning.

Västvattens VA-organisation utgörs i dagsläget av 104 medarbetare, men verksamheten ska utökas till 112 tjänster inom en nära framtid. Verksamheten finns lokaliserad på elva olika platser runt om i de olika delägarkommunerna.

11.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

11.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Skansverkets reningsverk i Uddevalla byggdes 1974 och renoverades senast 1996. Reningsverket har ett tillstånd för en inkommande belastning på 53 000 pe och har idag en inkommande belastning på 42 000 pe. Då Uddevalla kommun är expansiv behöver reningsverket därmed uppdimensioneras inom en nära framtid så att det kan ta emot en högre inkommande belastning, men detta kan lösas med enklare processjusteringar inne på reningsverket. Dock måste nytt tillstånd sökas innan en sådan uppdimensionering kan ske.

Fagerhults reningsverk är dimensionerat för 200 personer, Kyrkbyns reningsverk för 200 personer, Forshällas markbäddsanläggning för 150 personer och Skredsviks rotzonsanläggning är dimensionerad för 200 personer. De mindre reningsanläggningarna är i förhållandevis gott skick och har marginal mellan inkommande belastning och den belastning som anges i tillståndet.

Sotenäs kommun har hög inkommande belastning till reningsverken under sommarmånaderna, då den mångdubblas p.g.a. turism. Ett av reningsverken ligger nära kapacitetsgränsen. I Uddevalla kommun märks ingen sådan uppgång under sommarmånaderna.

Alla Västvattens kommuner har bra kvalitet på slammet och har inget problem med avsättningen.

Västvatten har haft relativt lätt att rekrytera personal och haft många sökande på de tjänster som verksamheten har utannonserat. Vissa svårigheter att rekrytera processingenjörer har dock märkts av.

11.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

Det finns i dagsläget inga drivkrafter för Västvattens delägarkommuner att bli delägare i Gryaab.

11.3.3 I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?

Det kan bli svårt att få till en fysisk inkoppling på Gryaabs reningsverk p.g.a. avstånden mellan Göteborg och Västvattens delägarkommuner. Geografin sätter gränser. I de mindre befolkade kommunerna Färgelanda, Munkedal och Sotenäs kan det även bli svårt att få ekonomisk täckning för en sådan utbyggnation, då kommunerna är glesbefolkade.

Det är även relativt nyligen (2013) som Västvatten bildades och det finns i dagsläget inget intresse från delägarkommunernas sida att upplösa företaget. Vidare skulle Gryaab enbart lösa avloppsfrågan och frågan om driften av vattenverk samt ledningsnät skulle kvarstå.

Västvatten ställer sig dock positiva till nätverkande med Gryaab. Även rådgivning i processfrågor kan vara av intresse. Idag nätverkar Västvatten med Trollhättan Energi samt Vänersborgs och Lysekils kommuner för att nämna några. Dessa samarbeten sker på egna initiativ, det finns inga formella nätverk.

Ett samarbete med Gryaab rörande en gemensam anläggning för slambehandling så som fosforutvinning, slamförbränning eller liknande känns intressant om sådana krav skulle komma i och med den nya slamförordningen. I Lysekil finns spillvärme från Preemraff att tillgå, vilket kanske är något som skulle kunna nyttjas vid en eventuell slamanläggning.

Västvatten har upprättat en ny tjänst som upphandlare/inköpare på Västvatten i syftet att kunna göra bättre inköp och på så vis spara pengar för verksamheten. Västvatten är även med i Sinfra (Svensk Inköpscentral för Infrastruktur Ekonomisk förening) där de kan ta del av deras upphandlingar. Västvatten ser därmed inget större behov att få hjälp med upphandlingar av Gryaab.

11.3.4 **Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?**

VD har stämt av frågan med Västvattens styrelse inför detta möte. Inom Västvattens delägarkommuner finns inget uttalat intresse för delägarskap i Gryaab, varken på tjänstemannanivå eller inom styrelsen eller politiken.

11.3.5 **Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?**

Varken Uddevalla eller någon av de andra delägarkommunerna i Västvatten har i dagsläget någon önskan om att bli delägare i Gryaab. Dock ser verksamheten gärna ett samarbete avseende nätverkande så snart som möjligt samt ett eventuellt samarbete inom slamhantering i fall det kommer hårdare krav på slamhantering i nya slamförordningen.

11.3.6 **Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?**

För Västvattens del är det inte aktuellt med delägarskap i Gryaab.

11.3.7 **Vill du lägga till något mer?**

Västvatten är glada över att Gryaab ställer frågan till Västvatten om deras intresse av delägarskap eller annan typ av samverkan med Gryaab.

12 Vårgårda kommun

12.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-11-20 med Teresa Kalisky, Gatu-/VA-chef och Alfred Dubow, Samhällsbyggnadschef, Vårgårda kommun.

12.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Vårgårda kommun bor knappt 12 000 invånare, varav cirka hälften - i form av 1 650 abonnenter - är anslutna till kommunalt VA. Utöver kommuninvånarna är flera industrier anslutna, varav djurfoderstillverkaren Doggy är den största abonnenten. Kommunalt omhändertagande av avlopp görs i tätorterna Vårgårda, Lagmansholm och Östadkulle. Avlopp från Lagmansholm och Östadkulle pumpas via en överföringsledning till avloppsreningsverket som ligger i Vårgårda.

Vårgårda kommun har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 4,4 %, vilket motsvarar knappt 200 personer per år (Ekonomifakta, 2019). En stor del av de tillkommande nya kommuninvånarna ansluts till kommunalt VA. Dessutom bygger kommunen ut VA till omvandlingsområden i en takt som motsvarar en anslutning av ca 10-15 fastigheter om året.

Kommunens VA-taxa ligger förhållandevis lågt, både sett till anslutningsavgift och bruksavgift. Till följd av ökade kostnader i VA-verksamheten kommer dock VA-taxan att höjas med 12 % under 2020.

Kommunens VA-organisation utgörs primärt av en driftorganisation bestående av 6-7 medarbetare. För planering- och investeringsfrågor köper kommunen tjänster från konsulter.

12.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

12.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Vårgårda reningsverk har ett tillstånd för en inkommande belastning på 9 000 pe och har idag en inkommande belastning som varierar mellan 6 100-6 500 pe. Vårgårda kommun växer framförallt i kommundelen som är belägen närmast Alingsås och Göteborg. Expansionen består av både bostäder och industritomter. Det finns planer på att ansöka om tillstånd för 13 000 pe samt kväverening.

Det finns ett behov av utbyggnad av både vattenverk och reningsverk i kommunen. I kommunen finns dag ett grundvattenverk, ett reningsverk och 16 pumpstationer. Verken är lokaliserade till Vårgårda tätort. De mindre orterna Östadkulle och Lagmansholm har överföringsledningar för både vatten och spillvatten. I Östadkulle finns ett nedlagt vattenverk. Kommunen undersöker om detta vattenverk kan tas i drift igen för att höja redundansen i vattenproduktionen.

Just nu brottas Vårgårda kommun med höga halter zink i slammet. Då entreprenören som tidigare tog emot slammet med kort varsel inte längre kunde ta emot slammet p.g.a. detta var det enda alternativet att köra slammet till Helsingborg för förbränning. Detta har inneburit en kostnadsökning på 10 % på hela verksamhetens omsättning, och har föranlett kommunens höjning av VA-taxan. Kommunen arbetar med att identifiera zinkkällan och hitta lösningar för att hantera slammet.

Kompetensförsörjningen på driftteknikersidan har sett väldigt bra ut. Desto svårare har det varit att hitta projektledare och VA-ingenjör. Kommunen köper in konsult hjälp när det kommer till frågor om reningsverkets utbyggnad, investeringsfrågor och planering.

Beredskapsplaneringen går precis ihop. Vårgårda kommun har fyra personer som roterar på beredskapsansvar. Medarbetarna är nöjda med att vara få, men upplägget är dock sårbart ifall någon blir sjuk eller av annan anledning lämnar organisationen. De fyra personerna har kompetens inom både vattenverk, reningsverk och ledningsnät.

12.3.2 **Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?**

Det finns ett behov av att samarbeta med andra, t.ex. Gryaab, inom beredskapsfrågan. Vårgårda kommun ser att det finns fördelar för små kommuner att samverka inom drift och planering av avloppsfrågan. En förutsättning för samverkan med andra parter är dock gemensamma styrsystem, rutiner och en kort inställetid. Ägande, kapitalkostnader, o.s.v. bör däremot ligga kvar hos den enskilda kommunen. En annan aspekt av samverkansfrågor handlar om att man gärna vill ha samarbeten, men man vill inte riskera att förlora den lokala förankringen.

Vårgårda kommun hanterar alla VA-frågor, såsom dag-, dricks- och spillvatten, tillsammans. I en mindre kommun så går de frågorna hand i hand. Då Gryaab enbart hanterar spillvatten funderar kommunen på om detta utgör ett hinder för ett potentiellt samarbete. Det räcker inte att bara få hjälp i frågan om beredskap rörande spillvatten då kommunen fortfarande behöver beredskap för ledningsnät och vattenverk.

Gryaab har en styrka i sin kompetensbank inom exempelvis planering- och investeringsfrågor, som kommunen idag använder sig av konsult hjälp för. Vårgårda använder sig idag till viss del av serviceavtal för underhåll och service på sina anläggningar. Det upplevs finnas en större rörlighet inom VA nu än förut, vilket är en sårbarhet ifall de nuvarande medarbetarna slutar. I en sådan situation skulle resurser hos Gryaab kunna vara värdefulla.

12.3.3 **I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?**

Vårgårda kommun ser framförallt en möjlighet till ett organiserat samarbete som bygger på stöd i delar av kommunens verksamhet. Närmare hälften av Vårgårdas invånare bor på landsbygden och är inte anslutna till kommunalt VA och levererar därmed externslam till kommunens anläggning. Kommunen ser gärna ett samarbete med Gryaab kring hantering av externslam samt avyttring av slam från reningsverket. Vidare ser kommunen

37(47)

vinster i att nätverka med Gryaab samt nyttja Gryaab för rådgivning. Även gemensamma upphandlingar är av intresse.

Något som talar mot ett delägarskap är storleksförhållandet till andra delägare. Om Vårgårda kommun blir delägare i Gryaab så blir kommunen en av de mindre aktörerna, vilket har en avhållande effekt då det gör det svårare att se vinsten i det hela.

12.3.4 Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?

Det har inte förts några politiska diskussioner om samarbeten med Gryaab eller andra närliggande kommuner. Det finns dock en insikt om att kommunen är liten och att samarbeten sannolikt kommer krävas i framtiden. Det finns indikationer på att små kommuner med fungerande samarbeten har bättre kvalitet när det kommer till exempelvis säkerhet och rekrytering. Troligtvis kommer Vårgårda kommun att ta inspiration och lärdom av intilliggande kommuner i liknande sats. Hur exempelvis Alingsås väljer att hantera sitt avloppsvatten kommer att spela roll för hur Vårgårda värderar sina framtida möjligheter.

12.3.5 Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?

Ett samarbete med Gryaab är intressant, medan ett delägarskap är en mycket större fråga och därmed mer avlägsen. Det upplevs svårt att greppa vad delägarskapet och vilken insats och konsekvens det skulle innebära. En avhållande faktor från ett potentiellt delägande utgörs av minskad kontroll över den egna VA-taxan.

12.3.6 Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?

I dagsläget ses ett framtida delägarskap inte som troligt. Däremot kan det finnas ett intresse för samarbete år 2030 eller tidigare, beroende på förutsättningarna för samarbetet. Det är intressant att följa vad ett samarbete kan innefatta.

12.3.7 Vill du lägga till något mer?

Vårgårda kommun har inget mer att tillägga.

13 Vänersborgs kommun

13.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-10-09 med Daniel Larsson, chef för Kretslopp & Vatten, Vänersborgs kommun.

13.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Vänersborgs kommun bor knappt 40 000 invånare, varav ca 33 000 är anslutna till kommunalt VA. Kommunen har två reningsverk; Holmängens reningsverk (som tar emot avloppsvatten från Vargön och Vänersborg) samt Brålanda reningsverk.

Vänersborgs kommun har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 2,7 %, d.v.s. drygt 300 personer per år (Ekonomifakta, 2019). De senaste åren har kommunen haft ett flertal tillkommande VA-abonnenter genom förtätning av staden. Nya VA-abonnenter tillkommer även genom omvandlingsområden. Totalt sett ökar reningsverkens inkommande belastning med ca 600-700 personer per år.

Kommunens VA-organisation utgörs av ca 30 medarbetare i dagsläget. Dessa finns fördelade mellan avdelningen Kretslopp & Vatten samt en driftavdelning som sköter ledningsnätet.

13.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

13.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Kommunen växer och inkommande belastning till reningsverken ökar, vilket leder till ett behov av att bygga om och rusta upp reningsverken.

Holmängens reningsverk har idag ett tillstånd för en inkommande belastning på 28 600 pe, men detta tillstånd överskrids, då dagens inkommande belastning ligger på ca 30 000 pe. För Holmängens reningsverk har kommunen ansökt och fått ett nytt tillstånd på 45 000 pe mätt som maximal genomsnittlig veckobelastning, alternativt 38 600 pe mätt som 70 g BOD₇ per person och dygn. Utbyggnationen av Holmängens reningsverk ska vara klar till år 2023. I tillståndet ligger en utbyggnadsplan så väl som utredningskrav avseende mikroföroreningar. Holmängens reningsverk har Vänern som recipient. Utloppet från reningsverket ligger precis vid inloppet till Göta älv.

Brålanda reningsverk har tillstånd för en inkommande belastning på 45 700 pe. Reningsverket är uppdimensionerat för den påkopplade livsmedelsindustrin som finns på orten. Inkommande belastning till reningsverket ligger i dagsläget på ca 12 300 pe inklusive industrianslutningar på ca 8 200 pe. Dock har reningsverket svårt att klara kvävekraven (avseende ammonium), då det inkommer höga kvävehalter från ett av livsmedelsföretagen. Avtal med livsmedelsproducenten är på gång att upprättas för att reglera verksamhetens utsläpp till reningsverket. Dock kan reningsverket komma att behöva byggas om för att klara kvävekraven. Reningsverket har även höga inkommande

halter av tungmetaller. För att minska tungmetallerna i slammet behöver kommunen jobba mer aktivt med uppströmsarbete. Brålanda reningsverk är i övrigt i gott skick, men har en känslig recipient, Frändeforsån, som senare övergår till Dalbergsån.

Kommunen har stora problem med inläckage på ledningsnätet, mycket grundvatteninträngning. Det har varit svårt att hitta inläckaget.

Kommunens reningsverk har tillstånd från Länsstyrelsen. Tillsyn utförs av Miljö och hälsa i kommunen.

13.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

Det finns ett beslut i kommunfullmäktige från slutet av sommaren 2019, att utreda möjligheterna till bolagisering av VA och avfallsverksamheten i Vänersborgs kommun. Denna utredning är ännu ej genomförd.

Det har inte funnits några diskussioner i kommunen om att bli delägare i andra VA-bolag eller att ansluta avloppsvattnet för rening till annan kommun, varken Trollhättan, Uddevalla/Västvatten eller Gryaab.

13.3.3 I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?

Vänersborg har inget uttalat samarbete med någon annan kommun rörande VA-frågor i dagsläget. Tjänstemannasidan upplever att kommunen skulle kunna utveckla samarbetet mer med andra kommuner. Det finns i dagsläget inga regelbundna möten med grannkommuner i syfte att utbyta erfarenheter och nätverka.

Möjliga områden att samarbete med Gryaab och få mer stöttning inom skulle kunna vara slamhantering, processfrågor, uppströmsarbete, upphandlingar, IT-säkerhet och annan typ av säkerhet, erfarenhetsutbyte, kontakt mellan driftpersonal, gemensamt labb (Vänersborg har eget ackrediterat labb på ett av reningsverken) o.s.v. Skulle också kunna vara en möjlighet att flera kommuner skulle kunna dela på en jurist som är specialiserad inom VA.

Vänersborgs kommun har haft en låg personalomsättning inom VA-verksamheten och har därför inte behövt rekrytera särskilt mycket personal och har därför svårt att bedöma huruvida det är svår- eller lättrekryterat inom branschen.

Kommunen har låg VA-taxa och en god ekonomi inom verksamheten. I dagsläget är taxan den 19 lägsta i Sverige (typhus A). Kommunen kommer dock behöva höja taxan med 7 % årligen för att kunna utföra de kommande investeringarna.

13.3.4 Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?

Vänersborgs kommun är inte intresserade av delägarskap i Gryaab och det finns ingen sådan dialog i kommunen eller hos politikerna. Dock ser kommunen positivt på samarbete och nätverkande.

13.3.5 Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?

Vänersborgs kommun är inte intresserade av delägarskap i Gryaab.

13.3.6 Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?

Nätverkande och samarbete är positivt om man kan komma igång med så snart som möjligt.

13.3.7 Vill du lägga till något mer?

Kommunen har en VA-plan som sträcker sig till år 2029, denna finns på kommunens hemsida.

14 Öckerö kommun

14.1 Dialog

Denna dialog har förts 2019-11-27 med Urban Olsson, Samhällsbyggnadschef och Lisette Larsson, VA-chef, Öckerö kommun.

14.2 Dagens avloppsvattenförsörjning

I Öckerö kommun bor knappt 13 000 invånare, varav näst intill alla är anslutna till kommunalt VA. Kommunen har tre reningsverk; Pinan (på Hönö), Rörö samt Hyppeln.

Öckerö kommun har de senaste tre åren sammanlagt haft en befolkningsökning på 2,1 %, vilket motsvarar knappt 100 personer per år (Ekonomifakta, 2019). Kommunens målsättning enligt översiktsplanen är att växa med 70-120 personer per år. Kommunens tillväxt har de senaste åren begränsats av kapaciteten vid kommunens reningsverk samt den höga trafikbelastningen på väg 155. Detta har gjort att det finns tilltänkta detaljplaner som inte kunnat införas och därmed har tillgången till bostäder begränsat kommunens tillväxt. Kommunen har planer för uppdimensionering av reningsverket. Trafikverket, Öckerö kommun och Göteborgs stad har planer för åtgärder för väg 155, vilka ska öka vägens kapacitet.

Den tillväxt som kommunen har kopplas i stort sett helt och hållet in till kommunalt VA, vilket gör att inkommande belastning till reningsverken ökar med knappt 100 pe om året.

Kommunens VA-organisation utgörs av totalt 26 medarbetare i dagsläget.

Kommunens VA-taxa ligger något över snittet i landet.

14.3 Framtida avloppsvattenförsörjning

14.3.1 Vad är läget i er kommun gällande er avloppsvattenrening? Vilka utmaningar står ni inför?

Kommunen har stor variation i inkommande belastning till reningsverken över året. Under sommarmånaderna ökar belastningen markant. Detta beror på turism i form av båtar och husbilar. Finns även ett litet antal fritidshus.

Pinans reningsverk på Öckerö är dimensionerat för 14 000 pe. I snitt under året ligger inkommande belastning på 8 000 pe, men under sommarmånaderna ligger den uppåt 14 000 pe och reningsverket "slår därmed i taket". Till Pinans reningsverk leds utöver avloppsvattnet från Öckerö även avloppsvattnet från sju andra öar; Knippla, Hälsö, Hönö, Fotö, Grötö, Kalvsund och Björkö.

Rörö reningsverk tar emot avloppsvatten enbart från Rörö. Reningsverket är från år 2004 och är därmed förhållandevis nybyggt. Reningsverket är dimensionerat för 550 pe.

Hyppelns reningsverk tar emot avloppsvatten enbart från Hyppeln. Även detta reningsverk är förhållandevis nybyggt, från år 2006. Reningsverket är dimensionerat för 490 pe.

Pinans reningsverk står inför en kommande utbyggnation. Beslut ska tas i kommunfullmäktige under december 2019. Planen är att bygga ut reningsverket i två etapper. I etapp 1 ska reningsverket uppdimensioneras till 20 000 pe och i etapp 2 till 25 000 pe. För den tilltänkta uppdimensioneringen behövs nytt tillstånd från Länsstyrelsen. Kommunen står redo med att påbörja projektering och har även gjort vissa förberedelser inför ansökan om nytt tillstånd, så som avstämning med Länsstyrelsen om vilket underlag de kommer att kräva in. Kommunen har även fått ta del av recipientundersökningar som Gryaab utfört i närliggande havsområden. Planen är att vara klar med utbyggnationen av etapp 1 inom 5 år.

På sikt finns planer att lägga ner Rörö och Hyppelns reningsverk och låta överföra avloppsvattnet från dessa öar till Pinans reningsverk, dock finns det ingen fastställd tidplan för detta.

Öckerö kommun har stor förekomst av berg samt en kuperad terräng. Vidare har kommunen ett flertal överföringsledningar mellan de olika öarna. Sammanlagt gör detta att kommunen har många avloppspumpstationer för pumpning av avloppsvattnet.

Öckerö kommun har få industrier kopplade till kommunalt VA. VA-abonenterna utgörs till största del av hushåll, vilket gör att kommunen har ett fint slam med låga halter av föroreningar.

Kommunen har mycket ovidkommande vatten. Det finns en saneringsplan som kommunen arbetar efter och i den finns det planer för inventering av felkopplingar samt infodring av läckande spillvattenledningar.

Kommunen arbetar även med att motverka fett på ledningsnätet och har ett gott samarbete med kommunens Kretsloppssenhet rörande insamling av fett. Som en del i arbetet delas fettrattar ut till kommuninvånarna.

Kommunen brottas med kompetensförsörjningsfrågan och finner att det ofta är svårt att rekrytera kompetens. För att dra nytta av andra kommuners kompetens försöker Öckerö kommun nyttja nätverk och är aktiva inom GR:s olika nätverk samt i Bohusläns VA-förening, som är ett driftnätverk för både vatten och avloppsfrågor.

14.3.2 Vad tror du skulle vara de viktigaste drivkrafterna för din kommun att bli potentiell framtida delägare i Gryaab?

De starkaste drivkrafterna för Öckerö kommun att bli delägare i Gryaab är dels att kommunen växer och kommer att överbelasta reningsverken på sikt (även om tilltänkta utbyggnationer av Pinans reningsverk genomförs) samt svårigheten med kompetensförsörjning i en liten kommun.

14.3.3 **I vilken omfattning ser ni behov av delägarskap eller organiserat samarbete?**

De närmsta åren kommer Öckerö kommun klara sin avloppsförsörjning på egen hand eftersom Pinans reningsverk ska byggas om inom nära framtid. När dessa upprustningar är avskrivna och anläggningen uttjänt, alternativt slår i taket p.g.a. kommunens tillväxt, är det mycket intressant att istället överföra avloppsvattnet till Gryaabns reningsverk och därefter lägga ner kommunens egna reningsverk.

Fram till dess att ett sådant delägarskap kan bli aktuellt samverkar Öckerö kommun gärna med Gryaab. Samarbete är intressant framförallt avseende nätverkande och rådgivning, men även slamfrågan kan vara intressant även om kommunen för tillfället inte har några problem med slamhantering och slamavyttring. Vid t.ex. krissituation är det intressant att samarbeta och få stöd från Gryaab och även förstärkning till driften skulle vara bra att kunna få hjälp med i ett sådant skede.

Kommunen har en egen upphandlare och upphandlingarna fungerar bra som det är idag.

14.3.4 **Har det förts sådana här diskussioner i verksamheten eller inom politiken i er kommun?**

Det har funnits diskussioner om delägarskap både från tjänstemannasidan och politiken i Öckerö kommun, även om det inte är en akut fråga som kommunen driver i dagsläget.

14.3.5 **Tror du att er kommun är intresserad av att bli delägare i Gryaab?**

Öckerö kommun är intresserade av att bli delägare i Gryaab på sikt.

14.3.6 **Inom vilken tidshorisont ser ni att ett potentiellt delägarskap kan bli aktuellt?**

Troligt är att runt år 2050 kommer de upprustningar som görs nu vid Pinans reningsverk vara uttjänta och kapaciteten på anläggningen kommer inte längre vara tillräckliga.

14.3.7 **Vill du lägga till något mer?**

Det vore hjälpsamt om en så stor aktör som Gryaab, som dessutom befinner sig i kärnan på Göteborgsregionen, kunde ta ett större ansvar för regionen genom att t.ex. bjuda in kommuner i regionen till nätverkande, utbildningar, workshops o.s.v.

15 Slutsats

Alla deltagande kommuner var positiva till att delta i utredningen och var öppna med att berätta om sin verksamhet och dess behov, vilket Sweco bedömer resulterat i att rapporten återger en bra helhetsbild.

Det finns en stor önskan hos de tillfrågade kommunerna att utveckla samarbetet och nätverkandet inom regionen. Olika kommuner har olika frågor som är mer aktuella än andra, men genomgående finns ett stort behov för nätverkande och samverkan. Här skulle Gryaab kunna fylla en viktig roll genom att bjuda in till nätverksträffar eller liknande.

Av de tillfrågade kommunerna är det Lilla Edets kommun som har visat störst intresse av att bli delägare i Gryaab. Det skulle i så fall handla om att avleda avloppsvatten till Gryaab motsvarande ca 2 000 pe så snart som möjligt och totalt 12 000 pe till år 2030. En anslutning av Lilla Edets kommuns avloppsvatten till Gryaab skulle även medföra en annan viktig nytta, nämligen förbättrad råvattenkvalitet för de kommuner som nedströms Lilla Edet nyttjar Göta älv som råvattentäkt.

Även Öckerö kommun har ett stort intresse av att bli delägare i Gryaab. För deras del handlar det om ca 25 000 pe till år 2050.

Det finns även ett visst troligt framtida intresse från Alingsås kommun (ca 35 000 pe år 2050), Stenungsunds kommun (ca 42 000 pe år 2050) och Tjörns kommun (ca 30 000 pe år 2070) att överföra avloppsvatten till Gryaab. Dessa kommuners framtida intresse är mer osäkert idagsläget, men utgör vad kommunerna idag tror är en önskvärd utveckling i framtiden.

De tillfrågade kommunerna kan se ett intresse av att ansluta avloppsvatten från totalt nästan 150 000 personer till Gryaab fram till år 2070 varav 12 000 pe till 2030, sedan ytterligare ca 102 000 pe till 2050 och slutligen ytterligare 30 000 pe till 2070.

Gryaab erbjuder inte en helhetslösning för alla VA-tjänster, vilket är en av anledningarna till att ett flertal kommuner uttryckt att de inte ser delägarskap i Gryaab som en lösning för dem. Avstånd till Göteborg är en annan viktig faktor.

Om det ställs hårdare lagkrav på slambehandling till följd av den kommande slamutredningen (Dir. 2018:67) kan det finnas samordningsvinster av en gemensam slambehandlingsanläggning för västsvenska kommuner. Redan idag är det flera kommuner som uttrycker intresse för gemensamma lösningar för slamhantering i regionen.

Kommunernas svar avseende intresse för delägarskap och andra samarbetsformer med Gryaab finns sammanställt i Tabell 2.

Tabell 2 Sammanställning över kommunernas svar avseende intresse för delägarskap och andra samarbetsformer med Gryaab.

	Alingsås	Kungsbacka	Lilla Edet	Mark	Orust	Stenungsund	Tjörn	Trollhättan	Uddevalla	Värgårda	Vänersborg	Öckerö
Samtliga anläggningar läggs ner och avloppsvatten överförs till central anläggning utanför er kommun	-	-	År 2030 12 000 pe	-	-	-	År 2070 30 000 pe	-	-	-	-	År 2050 25 000 pe
Enstaka anläggningar läggs ner och avloppsvatten överförs till central anläggning utanför er kommun	År 2050 35 000 pe	-	-	-	-	År 2050 42 000 pe	-	-	-	-	-	-
Gryaab drifrar era anläggningar åt er kommun	-	-	-	-	Ev år 2030	-	Snart	-	-	-	-	-
Gryaab stöder er i delar av er verksamhet:												
Hantering och disponering av avloppsslam	Närtid	-	-	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid
Hantering av externslam	Närtid	-	-	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid	Närtid
Nätverkande/erfarenhetsutbyte	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu
Rådgivning i processfrågor	Nu	-	-	Nu	Nu	Nu	Nu	Pågår	Nu	Nu	Nu	Nu
Upphandlingar	Nu	-	-	Nu	Nu	-	Nu	-	-	Nu	Nu	-
Investeringsprojekt	-	-	-	-	Nu	-	-	-	-	-	-	-
Annan omfattning, vilken?	Praktik	Trainee	-	Beredskap	-	-	-	-	-	Beredskap	Uppströms- arbete	-

Referenslista

Ekonomifakta (2019) <<https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Regional-statistik/Din-kommun-i-siffror>> [Hämtad: 2019-12-17].

Bilaga 1 – Gryaabs slambehandling

Idag rötar och avvattnar Gryaab slammet från reningsverket. Gryaab har Revaq-certifikat och ca 50 % av slammet har under senare år använts på åkermark inom ramen för Revaq. Resterande del används till jordprodukter. Gryaab bedömer att det är möjligt att fortsätta med detta och att öka andelen till åkermark efter hand. Allt beroende på utfall av pågående slamutredning (Dir. 2018:67). Gryaab tar emot externslam från hushåll i ägarkommunerna till självkostnadspris (betalas via kommunerna), och till ett något högre pris från verksamheter i ägarkommunerna (men det ska vara av hushållsliknande karaktär). Det finns särskilda mottagningsstationer fördelade geografiskt utefter tunnelnätet. Gryaab har i enstaka nödlägen tagit emot slam även från andra kommuner än ägarkommuner under särskilda omständigheter och då i samråd med Länsstyrelsen. Externt organiskt material (fett från fettavskiljare) kan lämnas vid Ryaverket för direkt inpumpning i röt-kammare (mot avgift).

Gryaabs miljö-tillstånd omfattar idag bara ägarkommunernas avloppsvatten och slam, inklusive externslam. Gryaabs ägardirektiv tolkas inte heller så att Gryaab ska åta sig slamhantering (eller något annat) åt andra kommuner än ägarkommunerna. Gryaab ställer frågan i denna utredning för att de inser att regionala lösningar för slamhantering lämpligen kan omfatta större regioner än vattenbehandling (det organiseras så redan idag i andra länder). Om det är flera aktörer som tror att detta vore bra och Gryaabs ägare också tycker det, så kanske det kan finnas möjligheter att tillsammans försöka skapa en sådan större "slamhanteringsregion". Om det är genom att Gryaabs uppdrag ändras eller att det startas en ny organisation får utredas vidare om det blir aktuellt. I detta skede handlar det enbart om att se om det finns ett behov. Som Gryaab ser det kan det bli mer aktuellt med regionala lösningar om/när det blir regelverk som innebär att delar av slammet behöver mer avancerad behandling än jordtillverkning eller kretslopp till åkermark och då kan det vara bra att vara förberedd.

Bilaga 2 – Göteborgs reservvattenförsörjning

Naturens vattensystem i Västsverige är i mångt och mycket sammanlänkade. En kommuns recipient för renat avloppsvatten kan vara en annan kommuns vattentäkt. En av anledningarna till att Gryaabns reningsverk byggdes på 1970-talet var att flytta utsläppspunkterna för avloppsvatten från sjöar och vattendrag ut till havet och på så vis motverka risken för smittspridning till dricksvattnet.

Det pågår i dagsläget diskussioner om att upprätta reservvattentäkter för Göteborg vid sjöar som idag utgör andra kommuners recipienter för renat avloppsvatten. För att undersöka om dessa planer kan påverka vissa kommuners behov av påkoppling till Gryaab har dialog förts 2019-10-02 med Lena Blom, Adjungerad professor och strateg vid Kretslopp och vatten, Göteborg. Nedan redogörs för vad som framkom vid detta samtal.

Göteborgs vattenverk

Kretslopp och vatten är huvudman för dricksvattenförsörjningen samt VA-ledningsnätet i Göteborg. Göteborg har två vattenverk; Alelyckan och Lackarebäck. Alelyckans vattenverk tar råvatten från Göta älv. Lackarebäckens vattenverk tar råvatten från Delsjön, som i sin tur fylls på med vatten via råvattentunnel från Göta älv. Det finns en viss risk förknippad med tunneln då den skulle kunna rasa och därmed omöjliggöra påfyllnad av Delsjön, vars vattennivåer då snabbt sänks ner. Vidare finns det risker med dålig råvattenkvalitet. Detta gör att Göteborg försöker säkra dricksvattenförsörjningen med andra olika alternativa reservvattenlösningar.

Sammankoppling mot andra kommuners dricksvattennät

En sådan alternativ lösning är att Göteborg har sammankopplat dricksvattennätet i Billdal med Kungsbacka kommuns dricksvattennät.

En annan möjlig alternativ lösning är sammankoppling av dricksvattennätet mellan Kungälv och Göteborg. Kungälv har nyligen byggt ett nytt vattenverk med större kapacitet än dess föregångare. Ale kommun får idag dricksvatten från både Göteborg och Kungälv. Det pågår nu en dialog med Kungälv om att koppla ihop dricksvattennätet mot Göteborg och att samtidigt låta Ale få en större andel dricksvatten från Kungälv. Då frigörs kapacitet i Göteborg.

Trollhättan Energi ska bygga nytt vattenverk med Väneren som råvattentäkt. Politiskt beslut för denna investering kommer troligtvis tas i januari 2020. I samband med detta har Lilla Edet visat intresse att köpa dricksvatten från Trollhättan och att avleda avloppsvatten till Gryaab. En möjlighet skulle då kunna vara att även Göteborg kopplar ihop sitt dricksvattennät med Trollhättan via Lilla Edet, genom att förlägga en dricksvattenledning mellan Alvhem och Ale. I dagsläget har Kretslopp och vatten valt att inte gå vidare med denna möjlighet, framförallt eftersom det finns andra mer närliggande vattentäkter än Väneren. Detta är dock en lösning som skulle kunna utvecklas på sikt.

Reservvattentäkter

Göteborg har även lokaliserat två potentiella reservvattentäkter; Lygnern och Mjörn. Primärt utreds möjligheterna vid Mjörn. Tanken är att infiltrera sjövatten genom grusås i Gråbo och sedan leda detta vatten till Alelyckans vattenverk för ytterligare rening. För att utreda vattnets kvalitet och den hydrauliska kapaciteten i grusåsen ska pilotförsök genomföras. Önskvärt är att få ut 1 m³/s ur åsen, men det troliga är att kapaciteten är lägre än så, kanske bara hälften så mycket. Om denna lösning förverkligas är tanken att kontinuerligt ta ut en delström råvatten från Gråbo in till Alelyckans vattenverk som ett komplement till Göta älv. Pilotförsöket ska utföras tillsammans med Lerums kommun som också önskar komplettera sin vattenförsörjning med en reservvattentäkt med tillhörande reservvattenverk i Gråbo. En möjlig lösning skulle även kunna vara att Göteborg sammanbinder sitt dricksvattennät med Lerums reservvattenverk. Innan pilotförsök kan genomföras måste kompletterande undersökningar göras, troligtvis under år 2020. Om och när det kan bli aktuellt med pilotförsök är oklart i dagsläget och det beror på resultaten av ovan nämnda undersökningar.

I dagsläget finns inga planer för pilotförsök eller likande vid Lygnern, utan Kretslopp och vatten avvaktar pilotförsökens utfall vid Gråbo/Mjörn. Men att ha en reservvattentäkt från Lygnern är en möjlig tanke på sikt.

Det är enligt Kretslopp och vatten inte troligt att framtida potentiella reservvattenlösningar vid Mjörn och/eller Lygnern kommer att kräva att de kommuner som har dessa sjöar som recipienter för sina reningsverk behöver flytta sina utsläppspunkter till andra recipienter. Det är dock mer troligt att det med tiden kommer att ställas högre krav på rening av avloppsvatten (från tillståndsmyndigheten). Dessa högre krav kan komma att bli kostsamma och resursmässigt svåra att lösa för mindre kommuner. Detta kan i sin tur föranleda att önskemål uppkommer om att koppla mindre kommuners avloppsvatten till Gryaab för rening.

Beslutsstöd

Som beskrivs ovan försöker Göteborg bygga upp en redundans i sin dricksvattenförsörjning. De vill ha en lösning som inte är beroende av en vattentäkt, utan en robust lösning med flera olika möjligheter till dricksvattenförsörjning för staden.

Chalmers industridoktorand Karin Sjöstrand tittar på alternativa regionala reservvattenmöjligheter och ska i sitt doktorandarbete ta fram ett beslutsstöd för detta. Detta beslutsstöd kommer att nyttjas av Kretslopp och vatten och kommer att ligga till grund för att hjälpa Göteborg i valet av framtida reservvattenlösningar.